

ulice z cukru

Proč chceme společnost osvobozenou od práce?

Co si myslíme o Sovětském svazu a spol. a proč jsou pro nás jejich hrůzy dalším důvodem k boji za komunismus?

O kultuře a rasismu. O tom, proč rasismus není pouze ideologií nenávisti vůči černochům.

Kapitalismus. Krize. Konflikty. Židé jsou obviňováni téměř ze všeho.

Úvod k českému vydání

Držíte v rukou první číslo Ulic z cukru. Jedná se o českou verzi německého radikálně levicového časopisu Straßen aus Zucker, který od roku 2009 vydávají členové a členky nedogmatické komunistické skupiny TOP B3rlin* a několik dalších jednotlivců v Berlíně. Snahou tvůrců je, aby témata i forma podání článků odpovídaly cílové skupině, tedy mládeži. Časopis na aktuální problémy nahlíží z radikálně levicové perspektivy, ale nenajdete tam žádný nesrozumitelný žargon.

Straßen aus Zucker jsou (nejen) v Německu hodně oblíbené – poslední čísla vycházela v nákladu neuvěřitelných 180 tisíc výtisků! A protože ho máme rádi i my, rozhodli jsme se vybrat z čísel vydaných v průběhu uplynulých devíti let zajímavé články a ty nejlepší přeložit. Zatím máme v plánu vydat dvě čísla, to příští můžete čekat přibližně za půl roku.

Napadá vás asi, proč se časopis jmenuje zrovna Ulice z cukru. Název odkazuje k textu jedné z písní německé elektro pop-punkové kapely Frittenbude, kteří zpívají: „Chceme svobodu světa a ulice z cukru.“ Ulice z cukru jsou pro nás pěknou metaforou osvobozené společnosti. Protože svobodu světa vám dát nemůžeme, dáváme vám do rukou zatím aspoň papírové Ulice z cukru. A svoboda světa je pořád cílem nás všech.

Proč vydáváme českou verzi Ulic z cukru? V politických debatách se v poslední době hodně volá po „vystoupení z bubliny“. Konkrétní podoby naplnění této ideje jsou však k vidění velmi zřídka. My se o to chceme pokusit! S Ulicemi z cukru chceme oslovit mladé lidi, kteří se sice neoznačují za levičáky, štvou je ale stejné věci jako nás – rasistické útoky, koketování Babiše s Okamurou, rostoucí nájmy v Praze i jinde, ignorování klimatické změny, nesmyslné nároky vzdělávacího průmyslu, sexistické sračky a podobně.

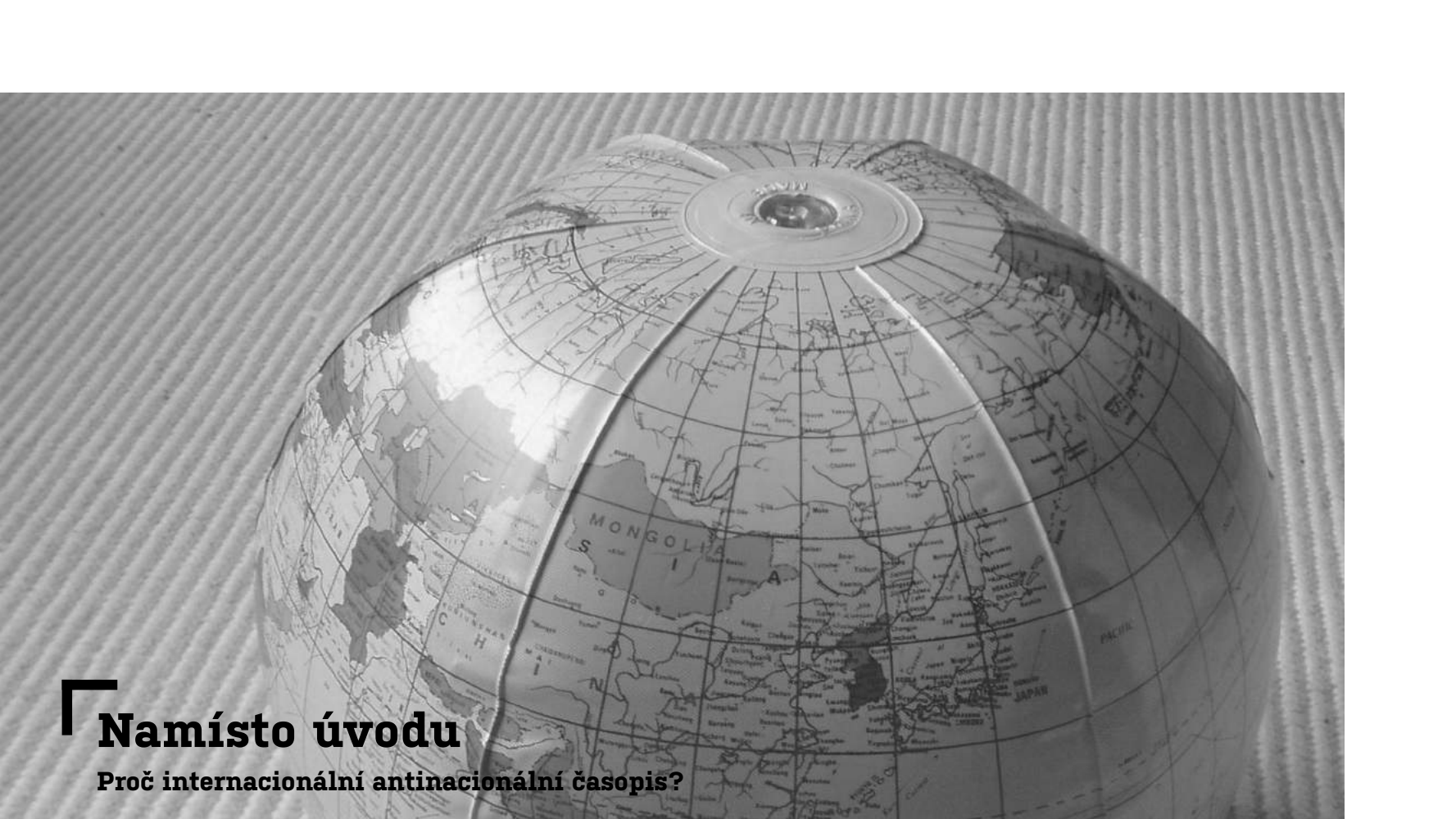
Dalším cílem je přinést do prostředí české radikální levice témata a perspektivy, které jsou součástí této debaty v Německu. Teorie a praxe německé (post)autonomní levice se nám – redakci české verze Ulic z cukru – zdají hodně inspirativní, i když v nich samozřejmě také nacházíme věci hodné kritiky. Proto je pro nás důležité zprostředkovat v češtině texty, které jsou argumentačně silné a rezonují s naší každodenní zkušeností. Doufáme, že tohle číslo diskuse v české levicové scéně rozproudí, zintenzivní a třeba i někam posune.

Na vydání tohoto čísla se podílelo hodně různých lidí. Všem vám děkujeme!

Obsah

- 3** **Namísto úvodu**
Proč internacionální antinacionální časopis?
- 5** **Dochází práce?**
O práci a karoshi, aneb o tom, proč chceme společnost osvobozenou od práce?
- 7** **Sám nemáš šanci**
Proč se vyplatí zakládat politické skupiny a jak se vyhnout nástrahám organizační džungle?
- 9** **Reálný socialismus?**
Co si myslíme o Sovětském svazu a spol. a proč jsou pro nás jejich hrůzy dalším důvodem k boji za komunismus?
- 11** **Rozšiřovat klíčku?**
Proč potřebujeme revoluci. A proč revoluce nestačí.
- 13** **Kultura? Radši bych políbil Žvejkala**
O kultuře a rasismu. O tom, proč rasismus není pouze ideologií nenávisti vůči černochům.
- 15** **Teorie a praxe**
Co znamená změnit svět bez chopení se moci a jakou roli v tom hrají čtení, diskuse, kritika a učení se z praktických zkušeností?
- 17** **Marx jednodušeji**
„Kapitál“ pro začátečníky. Úvod do Marxovy kritiky politické ekonomie od Michaela Heinricha
- 19** **Jak se, prosím, dojde k revoluci?**
O tom, že je třeba dívat se zpětně na to, jak si lidé představovali, že je možné dosáhnout osvobozené společnosti, hledat příčiny selhání a učit se z chyb.
- 21** **Odmítnutí státu a národa**
Jaký je vztah mezi formováním národní identity a fungováním kapitalismu? A co s tím má společného stát? A jaký má stát vztah k národu?
- 24** **Když motýlek sedá na kytičku**
Jak spolu gender a stát vzájemně souvisí?
- 26** **Jak (školní) třída formuje (sociální) třídy**
Musíme jen chtít?! O sociálních nerovnostech a roli, kterou při tom hraje naše vzdělanost.
- 28** **„Je to jejich vina!“**
Kapitalismus. Krize. Konflikty. Židé jsou obviňováni téměř ze všeho.
- 31** **Závěrem**

* TOP (Teorie. Organizace. Praxe) je berlínská antifašistická, antikapitalistická skupina. Organizace je součástí radikálně levicové aliance ...ums Ganze!, jež je aktuálně tvořena třinácti skupinami z Německa a Rakouska. Více informací o skupině najdete na stránce <http://top-berlin.net>.

Namísto úvodu

Proč internacionální antinacionální časopis?

Časopis Ulice z cukru vyšel poprvé v roce 2009 v Berlíně. Zamýšleli jsme ho původně jako jednorázový projekt určený mladým lidem při příležitosti nacionalistických oslav dne německé jednoty. Kvůli mnoha pozitivním reakcím se z něj stal regulérní časopis, doteď jsme vydali 13 čísel. Píšeme o tématech, jako jsou kritika každodennosti, nacionalismus, láska, genderové vztahy, sexualita, kritika kapitalismu, kritika náboženství a mnoha dalších. Snažíme se psát texty tak, aby byly všeobecně srozumitelné. Levicových textů, při jejichž čtení se člověk cítí jako blbec, už existuje dost.

Tím, že píšeme německy, se ale vytrácí velmi důležitý aspekt: internacionální výměna. Vždycky žasneme nad tím, jak moc jsou levicové diskuse omezené jednotlivými jazykovými okruhy. Zdá se nám, že levicové diskuse v jiných částech světa vnímáme silně stereotypně. A když jedeme například do USA nebo do Jižní Ameriky, jsme často konfrontováni s až komickými představami, které tam lidé mají o německé levici.

Abychom však změnili svět, potřebujeme obrovské množství lidí v mnoha částech světa. Je třeba, abychom navazovali kontakty a snažili se o vzájemné porozumění. Proto jsme začali s vydáváním časopisu také v jiných jazycích. Chceme diskutovat a síťovat se. Chceme vést debaty také napříč jazykovými bariérami a samozřejmě také napříč národními hrani-

cemi. Toto vydání obsahuje články o tématech, která jsou pro nás velmi důležitá. Pokud o nich s námi chcete diskutovat, napište anglicky nebo německy na info@strassenausucker.tk. S vašim svolením budeme příspěvky a komentáře shromažďovat a anonymně zveřejňovat na stránce: <https://strassenausucker.tk/>.

Naše touha diskutovat a vyměňovat si názory je založena na dvou věcech, které krátce nastíníme. Hnutí, které zastává naše zájmy a ideje, musí být mimo jiné internacionální a antinacionální.

Proč antinacionální?

Nejčastější námitkou, kterou slyšíme na to, že jsme antinacionální, je, že Německo je koneckonců také „naše země“. Je pravda, že lidé, kteří v nějaké zemi žijí, jsou často také držiteli pasů a jiných dokumentů této země. To znamená, že je jim úředně dovoleno, v této zemi legálně žít a pracovat. Když ale žádnou práci nenajdou, jsou to pak úřady „jejich země“, které je buzerují a nutí je pracovat nebo je dokonce kriminalizují. Je to „jejich“ země, která vytváří svět plný konkurence a která poskytuje ve školách vzdělání, díky kterému víte, že se musíte snažit, abyste ve společnosti uspěli. To všechno, protože se váš „vlastní stát“ musí prosadit v konkurenci ostatních národů. Je to sice dementní, ale i my jsme na tomto mezinárodním úspěchu na světo-

vém trhu závislí. A v těžkých časech jako během nedávné krize se od vás očekává, že se obětujete „pro dobro národa“, který pro vás ve skutečnosti nikdy nic dobrého neudělal. A když „vaše“ vlast rozhodne, že je nějaký jiný státní útvar nepřítelem a vojáci a vojačky z povolání už nedostávají, můžete být těmi, kdo musí střílet na jiné lidi, nebo se nechat zastřelit. Tak teda díky!

Pro lidi, kteří nemají pas země, ve které žijí, je koncept národa tak jako tak násilný. Musí se na jedné straně bránit státní šikaně a na druhé rasistickému násilí. Už z toho je jasné, že pro nás není problém jen vyhrocený nacionalismus nebo vlastenectví (jež od sebe nemají zas tak moc daleko) nebo to, že u moci nejsou ti správní politici a političky. Problém podle nás tkví daleko hlouběji. A to je důvod, proč nejsme pouze antinacionalističtí, na čemž bychom se asi shodli i s mnohými liberály, ale jsme antinacionální: Národy a láska k nim jsou totiž smrtelně nebezpečné.

Režim, ve kterém žijeme, se jmenuje Německo. Pro lidi z Argentiny je to Argentina a pro lidi z Ruska Россия. Jeden příklad by mohl zčásti tuto myšlenku názorně ilustrovat: Během mistrovství Evropy ve fotbale v roce 2012 si někteří lidé přáli, aby vyhrálo Řecko, protože „tato zubožená země potřebovala naději a potěšení“. Tento příklad ukazuje, jaké vazby má nacionalismus vytvářet. Všechny společenské rozpory jsou zahlazeny a lidé, kteří nedávno přišli

o své domovy, by se měli přinejmenším radovat, když už nemají co jíst. A měli by být hrdí na vlastní zem. Tato hrdost je ale překážkou pro změnu společenských podmínek, jež plodí bezdomovectví a hlad. Mnoho lidí v Řecku se už ale o národní úspěchy nestará. Vědí totiž, že ty ke změně jejich životních podmínek nepovedou. Namísto toho berou životy kolektivně do vlastních rukou. Podobně jako před časem lidé v Argentině.

Žádné naděje nevkládáme ani do růstu hrubého národního produktu, protože z něho stejně nic mít nebudeme. Dokonce i ti, kteří z růstu HNP profitují, by se mohli v racionálně řízené společnosti mít lépe. Odmítáme řeči o tom, že si lidé musí utahovat opasky. Stejně tak odmítáme liberální řeči o tom, že máme být hrdí na ústavu a sociální zákony „našeho“ státu. Není to tak, že bychom se mohli rozhodnout, která ústava nám nejlépe vyhovuje a pak se stát občany dané země. To samo stačí k tomu, abychom ideu „národa jako wellness agentury“ odhalili jako lež. Odmítáme jásat nad úspěchy „našich“ národních týmů. Jméno našeho režimu budeme připomínat jen při vzpomínání na jeho oběti. Proto se z národních barev snažíme vytvořit barevnou kombinaci vyjadřující naději (v Německu prostě odstříhneme zlatou a máme rudočernou). Nebo se prostě o vlajky nezajímáme. Nepotřebujeme národ, potřebujeme přátele.

Chceme důstojné životní podmínky pro všechny lidi. A chceme také, aby mohli všichni spolurozhodovat o tom, co to znamená. Nechceme, aby nám nějaká vláda nebo parlament říkaly, že mzdy, sociální zabezpečení nebo podpora pro žadatele o azyl určované falešnými kapitalistickými omezeními, jsou dostatečně vysoké.

Proč internacionální?

Internacionalismus chápeme jako pokus překonat národní hranice. Proto nám také to, jak je pojem internacionalismus chápán v některých levicových kruzích, působí bolesti hlavy. Internacionalismus neznamená stavět se automaticky na stranu hnutí odporu kdekoli ve světě. Nevylučujeme nekriticky solidaritu všem povstaleckým hnutím. Nejprve se ptáme po důvodech jejich odporu. Myslíme, že logika, která říká, že „nepřítel mého nepřítele je můj přítel“, není logická. Naši podporu podmiňujeme emancipačními záměry. Ti, kteří podporují mužskou nadvládu, vyžadují stranickou disciplínu nebo nechtějí snižovat pracovní zatížení, ale chtějí vyhlašovat pracovníky či pracovnice měsíce nebo ve vlastních řadách trpí rasismus a antisemitismus, odmítají homosexualitu či translidí,

nemohou očekávat, že je nebudeme kritizovat. Nemáme nic společného s lidmi, jejichž kritika kapitalismu spočívá v tom, že činí bankéře osobně zodpovědnými za všechno zlo na světě. Nemáme nic společného ani s těmi, kdo chtějí zachovat pouze imaginární „čistotu lidu“ a nadvláda je pro ně špatná pouze tehdy, když ji vykonávají nesprávní lidé. I když kritizujeme stejné věci, nejde nám o ledajaký úspěch. Úspěchem je pro nás naplnění našich politických cílů. Ti, kdo zapomněli, za co bojují, jenom proto, aby získali větší podporu, mohou naše politické cíle potlačovat.

Jak tedy chápeme pojem internacionalismus? V současnosti se lidé rozdělují do „národů“. Naším cílem však je ukázat, že všechna tato rozdělení nás oddalují od vzájemného spojování lidí. Existuje pouze jedno lidstvo. Láska k „vlastnímu“ národu, bez ohledu na důvody, je přímým protikladem politické solidarity mezi všemi lidmi, o kterou usilujeme. Vlastenectví a internacionální politická solidarita se vzájemně vylučují. Z patriotů a patriotek budou nakonec naši protivníci, protože jejich cílem v důsledku není osvobození všech lidí.

To také vysvětluje naše důvody, proč jsme internacionální. Proč limitovat diskuse těmi hranicemi, proti kterým bojujeme, když se cítíme být blíže feministce z Beninu, než rasistovi z Berlína? Kapitalismus je systém, který je globální. Vybudovat antiautoritářský komunismus, za který bojujeme, a ve kterém bude konečně produkováno podle potřeb, není myslitelné pouze v jedné zemi. Vojenské intervence s cílem potlačit krvavě pokus o vytvoření podmínek pro lepší život pro všechny, by na sebe nenechaly dlouho čekat. A v globální ekonomice založené na dělbě práce by nezbylo než se spolehnout na trh a kapitalistickou logiku založenou na konkurenci, bez níž by nebylo možné získat věci, které nelze produkovat nebo pěstovat ve vlastním regionu, což by mělo obrovský efekt na vlastní potřebami řízenou produkci. Proto se musíme potkávat a síťovat i v časech, kdy revoluce ještě není na obzoru. V době, ve které jsme pouze malá menšina, chceme vytvořit struktury, které fungují napříč jazykovými hranicemi. Chceme zakládat struktury, jež umožní vytvářet organizační formy vhodné pro revoluční časy, takže až se jednou věci pohnou, budeme moci diskutovat o osvobozené společnosti co možná nejméně hierarchickým způsobem. Takovou formu komunikace je třeba testovat a učit se ji. Jak je možné narušit hierarchie vědění? A jak lze dosáhnout toho, že nemluví stále jen muži a starší lidé? Důležitá otázka také je, jak můžeme společně psát texty tak, aby jim všichni rozuměli, a přitom v nich

věci nebyly podávány zbytečně zjednodušeně. Jaké procesy zafungují? Co bude užitečné? Chceme to vyzkoušet!

Teď ale přejeme hodně zábavy při čtení!

V nakladatelství Neklid v květnu vychází kniha Bini Adamczak **Komunismus (nejen) pro děti aneb jak vše bude jednou jinak**

«Lze po ztroskotaných pokusech ve dvacátém století uskutečnit komunistickou společnost a odpovídat mlčením na otázku, jak by měl komunismus vypadat a jaký by měl být? Může existovat vztah ke komunismu motivovaný bez ohledu na dějiny, přes hradby generací iluzí bezprostředního, nezašpiněného a nedotčeného přístupu k nějakému původnímu Marxovu textu?»

Info na www.neklid.org nebo info@neklid.org

Dochází nám práce – konečně!

O práci a karoshi*, aneb o tom, proč chceme společnost osvobozenou od práce.

Dochází práce? Děláte si legraci?! Asi si myslíte, že jsme se zbláznili. V naší společnosti je práce jednou z nejdůležitějších věcí, jakou si můžeme představit. Statistika nezaměstnanosti jsou publikovány pravidelně a lidé jsou vzrušení, když se v médiích mluví o tom, že míra nezaměstnanosti stoupá. Když vyvolá plánovaná výstavba nové továrny protesty, zpravidla z ekologických důvodů, je nejběžnějším protiargumentem: „Ale vždyť vzniknou nová pracovní místa!“ Zdá se skoro, jako by práce byla hodnotou sama o sobě. Jako kdyby mnoho lidí nepracovalo, aby si mohli dovolit více či méně snesitelný život, ale spíše žijí, aby mohli pracovat. Jde to tak daleko, že se vymýšlejí nová pracovní místa. Německá vláda zavedla v roce 2009 program tzv. šrotovného, aby podpořila ekonomiku: když lidé vyměnili svá „stará“ auta za nová, získali bonus 2500 €. Vedle stimulace ekonomiky bylo hlavním argumentem to, že program bude prospěšný pro životní prostředí. Likvidace malých aut, aby si lidé mohli koupit SUV, ale jistě planetě nepomůže. Výsledkem bylo, že mnoho aut, která byla ještě poměrně nová, skončila na vrakovištích, aby měli výrobci aut dost práce. Trochu bláznivá myšlenka: hlavním cílem bylo prostě víc vyrábět a v důsledku

toho skoncovat s naprosto vyhovujícími auty. Jiný příklad: někdy se vymýšlí práce jen proto, aby mohli lidé, kteří jsou nuceni žít z podpory v nezaměstnanosti, „získat pracovní návyky“. Jindy se mluví o práci jako o něčem, co zušlechťuje a kultivuje ty, kdo ji dělají. Očekává se, že budeme všichni pracovat déle a déle, i když mnoho lidí nemůže kvůli nemoci způsobeným prací dělat až do důchodu. Současně je stále více mladých lidí bez práce, protože se jim nedaří práci najít.

Pokud je uctívána dřina, není to má revoluce

Mylná myšlenka, že práce zušlechťuje, je velmi rozšířená také na levici. Degradace pracujících na „necivilizované dřiče“ ze strany buržoazie vedla v Sovětském svazu a jiných „socialistických“ státech ke stejné děsivé fetišizaci práce, jako v kapitalistické verzi. „Hrdina socialistické práce“ – ocenění pro mimořádné pracovníky v Československu – neviděl jeho nebo její práci jako prostředek k cíli, ale jako samotný cíl. Důvod, proč chceme vytvořit komunistickou společnost ale je, že chceme dobrý život pro všechny – a to znamená vyhnout se zbytečné

práci a místo ní efektivní využití práce, takže bude víc času na přátele, umění, mejdany, politiku a cokoli jiného, co máme rádi.

Mnohé odborové svazy a jiné levicové síly spojuje s většinou společnosti odmítání kultury zahálky a hédonismu. Tento názor je často korunován antiintelektuální poznámkou, že „trocha tvrdé práce ještě nikomu neublížila“ nebo že by všichni ti studenti a studentky měli zavřít své knihy a dělat místo toho něco „pořádného“. Ne že by tvrdá práce v továrně nemohla být zajímavou zkušeností, tento názor má ale v „lenoších“ vzbudit pocit viny kvůli tomu, že nechtějí dělat nesmyslnou práci.

Dokonce i mezi těmi, kdo se považují za hédonistické levičáky kritizující „práci“, narazíme na fetišizaci práce. Když třeba všichni mluví o svých „projektech“, jsou-li deprese sociálně akceptované jen ve formě „vyhoření“ nebo když lidi žvaní o svých stresuplných životech jen proto, aby ukázali, jak jsou produktivní. To jsou momenty, kdy se odhaluje totalitní charakter naší společnosti samotné. Jenom relaxovat a nic nedělat je přípustné snad jen o víkend. Dokonce i na levici si často myslíme, že skutečného společenského uznání lze dosáhnout jen prostřednictvím prokázání naší produktivity, ať

už tím či oním způsobem. Ztotožňování hodnoty jednotlivce s jeho produktivitou se stalo druhou přirozeností dokonce i mezi kritiky fetišizace práce.

„Práce je půl života“

(německé přísloví)

Kde se vzala myšlenka, že máte svoji hodnotu, jenom když pracujete? Myslíme, že má co dělat s důvodem, proč a v jaké formě v naší společnosti existuje práce. To může znít zvláštně, protože práce přece existovala od počátků lidstva. To je pravda, dnes ale práce existuje ve velmi specifické formě, přinejmenším v industrializovaných zemích: v podobě námezdní práce. Jaké má tahle jednoduchá skutečnost důsledky?

V naší společnosti jsme nuceni pracovat, abychom dostali příjem. Většina lidí si nemůže dovolit vzdát se části svých příjmů, aby se mohla věnovat něčemu, co je baví. Ve skutečnosti se lidem po škole nenabízí příliš mnoho příjemných prací. A protože lidé musí pracovat, aby měli peníze, měly by výrobky, které vytvoří, přinést zisk. Výroba je v naší společnosti v určitém smyslu velmi rovnostářská: skutečný druh výrobku je vedlejší, dokud je možné ho prodávat na trhu. Měřítkem hodnoty není to, jestli daný výrobek přinese štěstí nebo jestli jste si užili jeho výrobu. Jediné, na čem záleží, je, zda za něj budou peníze. To vše je dost abstraktní a vzdálené od vás a vašeho zaměstnání. Někdo tuhle formu práce nazývá „odcizenou“, protože je oddělena od účelu svého využití nebo od tužeb člověka, který práci skutečně vykoná.

Na vašem skutečném zaměstnání v posledku nezáleží. Vaše odpracované hodiny se jen nasčítají do stanoveného množství hodin potřebných k výrobě nějakého výrobku (ať už jde o vyrobené šrouby, roznošené reklamní letáky nebo odučené hodiny). Využívání strojů navíc obvykle nevede k omezení práce, ale k jejímu zintenzivnění. Není proto žádným překvapením, že tu existuje nekonečná soutěž o to, kdo toho prostě udělá „více“: více odpracovaných hodin, více výrobků. Nejde tu o vás, protože jste od školky jen kolečkem v soukolí. A na druhou stranu, všechno sociální uznání vás jako člověka závisí na tvrdé práci: „Pracuju. Hodně.“ To není vtip. Lze to ilustrovat na dost obecném příkladě. První otázka, na kterou se rodiče pokaždé zeptají: „Tak co, máš hodně práce?“ Kladná odpověď postačí k tomu, aby se uklidnili. Ve skutečnosti je to nezajímavé, dokud není zřejmé, že nepracujeme naplno. Podle této logiky představuje práce primární smysl života. A nejde vůbec o staromódní představu. Dokonce i módní pracující na volné noze pro reklamní agentury organizují své soukromé

životy kolem posilovny a rychlorandění tak, že jejich volný čas stále více odráží jejich pracovní rutinu, dokud se všechno, včetně lásky a touhy, nestane prací a produktivitou. Existuje ještě jiný aspekt této hrdosti na vlastní práci: tlak na práci a nezbytné potlačení potřeb a tužeb, jež ji doprovází, nacházejí vyjádření v nenávisti ke všem těm, kdo (údajně) nechtějí pracovat. To jasně ukazují mnohé talk show, kam jsou zváni lidé, aby veřejně kritizovali ty, kdo nevidí žádný důvod, proč pracovat. Je snadno představitelné, co by dav udělal s těmito „asociálními“ elementy žijícími ze sociálních dávek ve chvíli, kdy by se odvrátily kamery, kdyby věděl, že mu to projde. Narůstající počet lidí bez domova zavražděných v posledních letech to ukazuje jasně.

Pracoval by někdo v komunistické společnosti?

Ti, kteří kritizují pracovní fetiš a s ním spojenou zášť vůči všem těm „parazitům“, jsou obvykle konfrontováni s námitkou, že kdyby nebylo vnějšího tlaku, nikdo by nepracoval. Když se ale zeptáte fanoušků nátlaku, jestli oni sami pracují jenom proto, že musí, obvykle odpoví, že ne, že ve své práci nacházejí osobní naplnění a seberealizaci. Je to zvláštní rozpor. Ve skutečnosti ale obě tvrzení nejsou na místě. Na jedné straně, v této iracionálně organizované společnosti, kde lidé vyrábějí pro abstraktní trh pod neustálým tlakem, nejsme překvapeni, že mnozí lidé nejsou posedlí prací. Jedním z důvodů je to, že naše práce je naprosto netransparentní. Ne proto, že se vše stalo tak komplexní, spíše proto že se má za to, že není důležité, aby lidé rozuměli tomu, k čemu jejich práce skutečně slouží. Ani to, že lidé znají její účel, nedělá práci nutně osvobozující. A pokud jde o údajnou seberealizaci prostřednictvím práce, není třeba ptát se všech operátorek call center nebo asijských pracovníků nucených vyrábět tenisky v příšerných podmínkách (protože zapojení strojů by stálo o pár centů více, než kolik stojí manuální práce). Tvrzení, že si někdo opravdu svojí práci užívá nebo že někdo žije ze svého koníčku, je také často mimo realitu. Tyto džobky jsou konečkonců často špatně placené nebo je množství požitku relativně malé ve srovnání s tím, kolik toho je třeba udělat.

Naší alternativou k tomu všemu je společnost, ve které se výroba zaměřuje na skutečné lidské potřeby, avšak ne protože – tak jako v kapitalismu – jsou tyto potřeby zdrojem zisku. Nemáme zájem o výrobu zboží, které je navrženo tak nekvalitně, že si člověk musí každých několik měsíců koupit nové. Chceme společnost, ve které všechny lidské bytosti mohou

kolektivně rozhodovat a plánovat, jaké zboží se bude vyrábět a jak. Kde člověk není pouhým kolečkem v soukolí, ale skutečně na něm záleží. Společnost, která se ptá, jaké mají lidé potřeby, jak moc chtějí pracovat, jak se na pracovišti cítí. Chceme společnost, ve které je odstranění práce tím pravým měřítkem výroby. Když se podíváme na reklamní průmysl nebo na všechny ty lidi zabývající se jen mícháním peněz okolo výroby, je zřejmé, kolik práce bude ve společnosti založené na výrobě toho, co je potřeba, zbytečné. Množství lidské práce je možné dále snížit efektivním využitím technologií, zatímco v kapitalismu jsou stroje využívány jenom tam, kde není dost schopných rukou, které by stanovenou práci odvedly levněji. A konečně – představujeme si společnost, ve které existuje nějaká podoba rotace pracovních míst. A tím nemyslíme, že by se pilot měl střídát s chirurgem operujícím srdce. Tak proč nepřemýšlet o změně současných výrobních procesů, kde lidé musí pracovat v monotónních, nudných a nebezpečných zaměstnáních? Nemůžeme si prostě dovolit pokračovat s takovým šíleným způsobem výroby: konečně nadešel čas organizovat rozumným způsobem, jak zajišťovat věci, které v životě potřebujeme, základní, stejně jako luxusní!

* Karoshi – japonský výraz pro smrt z přepracování. (pozn. překl.)

K dalšímu čtení:

Proč nevede využití robotů a strojů v kapitalismu k úspoře času
[MARX, KAREL. (1978 [1867]):
KAPITÁL, DÍL 1., KAPITOLA 13.]

ADORNO, THEODOR W. (2009 [1951]):
Sur l'eau. In: *Minima Moralia: Reflexe z porušeného života*. Str. 154–156.

Krisis (1999): Manifesto against Labour
[[HTTP://WWW.KRISIS.ORG/1999/MANIFESTO-AGAINST-LABOUR/](http://www.krisis.org/1999/MANIFESTO-AGAINST-LABOUR/)]

„Mýtus práce“, *Existence 1/2017*
[[HTTPS://WWW.AFED.CZ/TEXT/6604/EXISTENCE-C-1-2017-MYTUS-PRACE](https://www.afed.cz/text/6604/EXISTENCE-C-1-2017-MYTUS-PRACE)]

┌ Sám nemáš šanci

Proč se vyplatí zakládat politické skupiny a jak se vyhnout nástrahám organizační džungle?

Tento článek shrnuje důvody, proč má smysl dělat věci kolektivně. Není žádným tajemstvím, že jsme pro vytváření skupin. V kolektivu vydáváme časopis a jsme organizováni i v dalších strukturách. Jedna z nás se podílí na přípravách mezinárodního akčního dne proti politice škrtů, jiný člen redakce poskytuje lékařskou pomoc ilegalizovaným uprchlíkům, několik z nás je členy čtecích kroužků, jsme aktivní ve studentských výborech. Je třeba dodat, že všichni máme ze skupin i frustrující zážitky. Někteří dokonce přisahali, že už se do skupiny nikdy nevrátí. A přesto tady teď sedí. Všichni ale známe i lidi, kteří nemají vůbec chuť organizovat se.

Existuje pro to několik důvodů. Stejně tak ale existuje hodně dobrých důvodů, proč to dělat.

Hlavní důvod, proč se organizovat, je zřejmý: Společně toho dosáhneme víc. Nácky sám nezaženeš, k tomu je třeba hodně lidí. Když už člověk nemá chuť zevlovat s kámošema na autobusové zastávce, je požadavek zřízení autonomního centra jen tak silný, jako jsou silní ti, kdo myšlenku podporují. To jsou jen dva příklady, jak někteří z nás získali své první zkušenosti s politickým organizováním, pokud zrovna nečistili místní potok pod mlýnem. Když se lidem podaří překazit nacistický pochod nebo zřídit vlastní levicové centrum, je to extrémně dobrý pocit.

Také pohled do historie ukazuje, že organizování se je pro dosažení změny nezbytné: Teorie a praktické pokusy změnit a plánovat společnost jsou tu už dlouho. Mnohé, co je pro nás dnes samozřejmé, je výsledkem dlouhých a vytrvalých bojů: konec otroctví, volební právo pro ženy nebo třeba dekriminizace homosexuality. Také hodně sociálních zákonů bylo přijato, protože radikálům šlo o všechno a stát se je snažil uspokojit prostřednictvím ústupků.

Vidím, co ty nevidíš

Naším druhým důvodem pro politické organizování je, že se chceme společně a navzájem

učit. Ve skupinových diskusích můžeme ověřovat vlastní argumenty. Společně se snažit o vysvětlení může mít přínos i pro každého jednotlivce. Na to, proč byl například zbit policií, když demonstroval proti náckům, člověk pravděpodobně nepřijde ve výuce základů společenských věd, kde se studenti a studentky učí o „nutnosti státního násilí“ – alespoň podle osnov platných v Bavorsku.

Tvrzení, že se v diskusi s ostatními člověk naučí víc než sám, má ale háček: Organizování s sebou nese také problémy, např. hierarchické struktury ve skupině. Mnozí z nás mají zkušenost, že právě v mladších skupinách, např. v mládežnické Antifě*, pozvání „velcí“ teoretikové udělají velký dojem, ve skutečnosti ale jen odstrašují. Existují také „vůdčí osobnosti“, které jsou možná trochu starší a sečtější. Člověk se pak často cítí malý a myslí si: Neumím to a nikdy to nebudu umět. Mnozí pak ze skupiny odcházejí. Jiní se věnují jen organizační práci. A když se o téhle divné dynamice a hierarchiích přece jen mluví – bohužel to ještě stále většinou tematizují ženy – je tu riziko, že člověk se svojí kritikou neobstojí a nebude ostatními brán vážně. Ale i tyto hádky jsou důležité, takže doporučujeme, abyste to řešili. Často se stává, že se skupina dostane do organizačního bludného kruhu, kdy má člověk strach ze skupinového tašky Šmouly nebo Šmoulinky, ale ignoruje to a pokračuje. A pak se jednou sám stane nejvyšším Šmoulou, který ostatní odstrašuje. Že je to šílené? Právě proto se organizujeme. Abychom bojovali za společnost, ve které už se mnohé starosti, jež nás oslabují a vyvolávají v nás vzájemný strach a tlak na výkonost, nebudou vyskytovat. Některé metody omezování negativních vedlejších účinků skupinových procesů se ukázaly být velmi užitečné: Moderování například může pomoci, aby lidé, kteří málo mluví, měli přednost. Nebo kolečka pravidelného střídání toho, kdo mluví, v nichž jsou často řešeny třeba hierarchie vědění. Ženská/trans-pléna, ve kterých se může mluvit bez často dominantních mužů. Odpovědi na neformální mocenské struktury může být zavedení formálních struktur, např. zajištění rotace úkolů, kdy každý někdy moderuje, dělá zápis nebo píše výzvu k účasti na demonstraci. Psací dílny, v nichž ti, pro které je psaní jednodušší, poskytují ostatním tipy, jež mohou pomoci. Ten, kdo teď působí v psaní nebo mluvení tak rutinně, z toho měl taky někdy strach. Zeptejte se!

Jakpak by to mělo fungovat v komunismu?

Nečekáme na revoluci – chceme ji provést a vytvořit společnost, ve které jde o potřebu lidí.

K tomu jsou třeba formy komunikace, které nemají nic společného s nadvládou, jež je v současné společnosti všudypřítomná. Musíme se vydat na cestu už teď. A to je třetí důvod, proč se organizovat do skupin: Chceme se naučit kolektivním procesům a nehierarchickému vyjednávání. Chceme rozhodovat konsenzem, nebo hlasováním? Jak organizovat skupinu, v níž jsou lidé mluvící různými jazyky? Jak překonat hloupé vymezování se vůči jiným politickým skupinám – protože i když necháme stranou obsahové rozdíly, přetrvává přístup: Moje skupina je nejvíce cool. Je třeba si uvědomit, že jde o mocenskou hru, a podrobovat to kritice. Skupiny mohou také vytvářet normy. Stává se, většinou nepozorovaně, že myšlenky nepřekračují pevný rámec, dokonce i náš jazyk je čím dál víc stejný. Tento proces má dvě stránky: Jakmile skupina začne stagnovat, není už místem, kde se vyvíjejí nové myšlenky. Na druhou stranu má vliv ve svém „okolí“. Skupina začne být vnímána jako utužené „my“. Neoživuje pak už své okolí – což skupiny většinou ve velké míře dělají – nýbrž eroduje. Všechny příznaky tohoto stavu normování by měly být tématem jednání, k němuž by měli být přizváni také „vnější“ kritici a kritičky.

Při vši kritice, kterou jsme tu zmínili, je třeba si uvědomit, že ve skupině nebudou nikdy existovat úplně ideální poměry, problémy se budou stále znovu objevovat a bude třeba je znovu řešit.

Ve skupině je také možné naučit se vypořádat s různými časovými kapacitami jednotlivých lidí. Někdo začal chodit do vyčerpávající práce, jiní se nedávno začali starat o dítě nebo uvízli oběma ušima ve studijním stresu. To je pro nás čtvrtý důvod pro politické organizování se: Jak to všechno dostat pod jednu střechu? Existuje možnost, jak si vzájemně vypomoci? To platí jak v běžném životě, tak v případě státních represí. Kdo nově vstoupil do skupiny a začal s politickými aktivitami, rychle zjistí, že stát má velký zájem mu v tom zamezit. To například viděli lidé, kteří minulý rok vsedě blokovali nacistický pochod v Drážďanech, a byli obviněni z vytváření zločinného spolčení, za což se může jít až na pět let do vězení. To samozřejmě vyvolává strach a člověk si dvakrát rozmyslí, jestli chce podstupovat všechn ten stres. Skupina se také postará, aby člověk, který poprvé čelí represí, nezůstal sám na náklady, jež jsou s ní spojené.

Skupina je potřebná také proto, že společnost jedince poměrně rychle otupí: Chodit každý den do školy, na univerzitu nebo do práce a muset se zařadit/přizpůsobit, může mít – nesetkáváme-li se s podobně smýšlejícími lidmi a dobrými nápady – katastrofální vliv na naši schopnost kritizovat. Mnohým z nás daly skupiny přímo křídla. Kromě toho je dobré, když

se člověk může bavit s politickými přáteli o každodenních starostech (nepříjemnostech s pronajímatelem, sexistickými chlápky, učitelkou či učitelem, v práci nebo na pracáku). Tyto otázky se až příliš často probírají u piva, místo aby byly chápány jako politické otázky, které patří na schůzi. Jsou to situace, ve kterých nadvláda získává konkrétní formu, a proto by měly být předmětem politické práce.

Z těchto čtyř důvodů považujeme organizování se za smysluplné. Pokud se ti nezdaří být přesvědčivý, napiš nám a diskutuj s námi. V opačném případě: Začněte! Hledejte a zakládejte skupiny, síťujte se, organizujte, pište texty. Vamos a la playa!*

* Antifa v Německu není jedna organizace, ale množství malých autonomních organizací, které fungují regionálně a do velké míry nezávisle na ostatních „Antifách“. (pozn. překl.)

** Jdeme na pláž!

K dalšímu čtení:

FREEMAN, JO (2005 [1971]):
Tyranny of structurelessness
[[HTTP://WWW.JOFREEMAN.COM/JOREEN/TYRANNY.HTM](http://www.jofreeman.com/joreen/tyranny.htm)]

O'BANION, PAUL – BENDER (2017):
Německá autonomní antifa: Od autonomů k post-antifě
[[HTTPS://NERASISMU.NOBLOGS.ORG/AUTONOMNI-ANTIFA-OD-AUTONOMU-K-POST-ANTIFE-V-NEMECKU/](https://nerasismu.noblogs.org/autonomni-antifa-od-autonomu-k-post-antife-v-nemecku/)]

Reálný socialismus?

Co si myslíme o Sovětském svazu a spol. a proč jsou pro nás jejich hrůzy dalším důvodem k boji za komunismus.

„Je to možná hezká myšlenka, která ale nemůže fungovat v praxi. Podívej se, jak to dopadlo minule!“

Kdokoli kritizuje kapitalismus, bude dříve nebo později konfrontován s touto frází.

Mnoho odpovědí na zásadní kritiku stávajících sociálních vztahů poukazuje na selhání tzv. reálného socialismu v Sovětském svazu a v dalších zemích východního bloku jako na „důkaz“, že ke kapitalismu neexistuje žádná alternativa. „Jasně, kapitalismus možná není dokonalý,“ říká se, „ale jakýkoliv jiný způsob organizace lidské společnosti vždy nevyhnutelně skončí diktaturou.“

Mnozí levičáci si naopak myslí, že jde o hloupý argument a že není třeba zabývat se tímto typem tzv. socialismu a jeho zločiny. Pokud ale hledáme alternativu ke kapitalismu, je jasné, že se nemůžeme vyhnout problému toho, čemu lidé na obou stranách – jeho opONENTI na Západě stejně jako jeho PŘEDSTAVITELÉ na Východě – ve své době říkali „komunismus“ nebo „reálný socialismus“. Naším cílem tu není diskreditace hledání fundamentálně odlišného modelu společnosti – takového, který je založen na potřebách lidských bytostí. A určitě ani nechceme klást rovnítko mezi státy východního

bloku a nacistický režim. Chceme místo toho jasně ukázat, že naše idea komunistické společnosti má ve skutečnosti velmi málo společného s jakýmkoliv dřívějším diktátorským režimem.

Co přesně ale byl ten „reálný socialismus“? Podle těch, kdo v té době byli u moci, se tehdy lidé vydali na cestu k vybudování beztrždní, rovnostářské společnosti. Ale protože této beztrždní společnosti nebylo dosud zjevně dosaženo, používali výraz „reálný socialismus“.

„Reálný socialismus“ I: Diktatura nad proletariátem spíše než diktatura proletariátu

Když Karel Marx píše o přechodu od kapitalismu ke komunistickému systému, hovoří o období „diktatury proletariátu“. Během tohoto stadia jsou dělníci, kteří se dostali k moci, nuceni bránit revoluci před bývalou vládnoucí třídou. Jakmile toto nebezpečí pomine, zmizí i instituce, jež jsou pro to nezbytné, jako jsou stát a vojenský aparát, protože už prostě nebudou potřebné.

Vládcí států východního bloku se odvolávali na „diktaturu proletariátu“ jako na ideologické ospravedlnění svých nástrojů vládnutí a struktur moci. V průběhu událostí se požada-

vek široce založeného sebeurčení na straně pracujících lidí ve skutečnosti změnil ve svůj pravý opak: diktaturu stranické byrokracie nad převážnou většinou obyvatelstva.

V roce 1917 vedla Říjnová revoluce pod Leninovým vedením k převzetí vlády bolševickou frakcí Ruské sociálně demokratické dělnické strany. Bezprostředně poté se lidem poprvé podařilo dosáhnout skutečného lidového sebeurčení. To bylo zřejmě například ze skutečnosti, že dělníci mohli sami společně plánovat průmyslovou výrobu, zatímco dříve museli vždy plnit nařízení, jež přišla shora.

Tato fáze ale netrvala dlouho. Brzy to skončilo diktaturou malé stranické kliky, systémem zavedeným Leninem a dovedeným do extrému Stalinem. Po Stalinově smrti byl opuštěn kult osobnosti, jenž se kolem něj a sovětského vedení vytvořil, a započalo období „destalinizace“. Do určité míry byly také řešeny zločiny spáchané státem, ačkoliv ve všech zemích východního bloku pokračovala autoritářská vláda stranické byrokracie nad obyvatelstvem a extenzivní kontrola téměř každé oblasti života.

„Reálný socialismus“ II: Osvobození prostřednictvím práce namísto osvobození od práce

Země východního bloku slíbily svým obyvatelům ekonomický systém, jenž bude fungovat bez masové nezaměstnanosti, bez principu konkurence a bez vykořisťování. Ve skutečnosti však země východního bloku nedokázaly vyvinout opravdový komunistický ekonomický systém. Nedošlo k opravdu zásadnímu rozchodu s principy, jež určují kapitalistickou ekonomiku.

Bylo by přesnější říci, že ti, kteří byli v těchto zemích u moci, napodobovali mechanismy kapitalismu. V podstatě jen změnili názvy podniků ze „soukromých společností“ na „společnosti v národním vlastnictví“. Základní prvky kapitalistické produkce – výměna, peníze, mzdy a zisk – nebyly ve skutečnosti vůbec zpochybňeny. To je dostatečně zřejmé ze skutečnosti, že státy „reálného socialismu“ konkurovaly kapitalistickým státům, a dokonce si konkurovaly navzájem. Dokonce na globální úrovni využívaly vojenské prostředky k získání vlivu. Ti, kteří byli u moci v těchto tzv. socialistických státech, ve skutečnosti dychtivě soupeřili s kapitalistickými státy v jejich ústředních kategoriích: tlak na práci a potřeba efektivnosti bez ohledu na to, jaký to mělo vliv na lidi. Ve skutečné komunistické společnosti by ale žádná konkurence nemohla existovat, protože lidé by produkovali jednoduše tolik, kolik by sami potřebovali.

V každodenním životě v „reálném socialismu“ se tento vývoj projevoval mj. převahou plnohodnotné fetišizace práce. Lidé byli připraveni pracovat na rozšiřování bohatství státu spíše než bohatství obyvatelstva. Jiní museli dělat nesmyslnou nebo postradatelnou práci, aby se vytvořil dojem „plné zaměstnanosti“. Práce se tak stala víc než nutným zlem, které děláte jen tehdy, když je to třeba. Lidé museli pracovat stejně jako v kapitalismu.

„Reálný socialismus“ III: Těžce pracující těla, otupělé duše

Tato fetišizace práce byla jen jednou částí tzv. socialistického ideálu. Těžká práce měla zocelit tělo, zatímco požadavek moralistického a asketického způsobu života připomínal temnou a represivní atmosféru protestantských církví. Když jsou ale odsouzeny všechny náznaky slabosti a každý projev emocí je označen za „maloburžoazní“, není možné položit nezbytné základy společnosti, jež je založena na potřebách: schopnost empatie, neautoritářské chování a snaha o nenásilnou komunikaci založenou na potřebách. Proč jsme se dostali k tomuto bodu? Protože vidíme, že kdokoli chce být v kapitalismu úspěšný, musí upevňovat a posilovat ty části své osobnosti, jež jsou autoritářské a násilné.

To neznamená, že je třeba, aby byl každý „dobrý“ a altruistický. V naší společnosti už existuje dostatek altruismu, který vedl lidi k tomu, aby zemřeli za „své“ národy. Ne, to, co je zapotřebí, je zájem o realizaci svých vlastních potřeb a prosazování těchto svých tužeb nenásilným způsobem. Podle našich zkušeností může být realizace vlastních tužeb autoritářským způsobem dost děsivá. Ale je to první krok k tomu realizovat je jinak. Takže – zpět k „reálnému socialismu“ a jeho kultu tvrdosti: autoritářské osobnosti jsou srovnatelné s kapitalistickou společností. Nejsme proto překvapeni, jaké krutosti byli lidé, kteří se nazývali „komunisty“, schopni páchat. Společnost, která nemá zájem podporovat schopnost lidí získat empatii a místo toho obhajuje autoritářství a tvrdost, na kterých je postavena, je opakem toho, co bychom nazvali emancipační společností.

„Reálný socialismus“ IV: Bylo selhání nevyhnutelné?

Když lidé kritizují bývalé východní diktatury, namítají jiní, že se tyto režimy vyvinuly za obzvlášť obtížných okolností. Jejich výchozí podmínky byly mnohem obtížnější, než jaké měli jejich konkurenti na Západě.

A skutečně: Říjnová revoluce v Rusku se odehrála i přes silný tlak kapitalistických mocností v Evropě. Západ podporoval vnitřní nepřátele revoluce – „bílé“ kontrarevoluční skupiny –, jak jen to bylo možné. Zejména Německo – jež se jen o pár let později stalo nacistickým – vyvíjelo na sovětské vedení obrovský tlak. S nemalými lidskými oběťmi muselo pokračovat v industrializaci, aby zemi vyzbrojilo před očekávaným útokem.

Na všech těchto vysvětleních je něco pravdy. Přehlíží ale skutečnost, že revoluce se vždy odehrávají za velmi obtížných podmínek. A politika vytvářená za takových okolností musí být připravená řešit tyto problémy racionálně. Dokonce i v komunistických stranách v té době zaznívaly výzvy k vytvoření osvobozené společnosti jednotlivců, kteří se spojí na základě své svobodné vůle. Střízlivě zhodnoceno a posuzováno podle těchto standardů, „reálný socialismus“ jasně selhal.

Poukázání na tyto nepříznivé okolnosti by ale nemělo vést k falešnému dojmu, že mocenské struktury „reálného socialismu“ byly založeny výhradně na Leninově bolševické ideologii. „Demokratický centralismus“ nevede nevyhnutelně ke stalinismu. Leninova „avantgardní strana“ byla v praxi založena na autoritářské vládě profesionálních revolucionářů nad stranickou základnou. To bylo zřejmé napří-

klad ze skutečnosti, že opozice nebyla povolena dokonce ani v rámci strany a že stranická základna byla striktně vázána rozhodnutími stranického vedení.

Podle našeho názoru nejsou čistky ve straně, jejíž ústřední doktrína historického materialismu se chápe jako avantgarda nevyhnutelné historické změny, ničím překvapivým. „Nevyhnutelné procesy“, jež stagnují nebo selhávají, je možné vysvětlit dvěma způsoby. První možností je, že tyto změny nakonec nebyly vůbec nevyhnutelné. Bohužel jen velmi málo lidí zastávalo tento názor (jmenujme Lukáse, levé komunisty, jako byli Gorter nebo Pannekoek, nebo představitelé kritické teorie). Druhá možnost začíná hledáním „viníků“ selhání. To vysvětluje děsivě dlouhý seznam údajných kontrarevolucionářů uvnitř Komunistické strany Sovětského svazu a dalších zemí. Při tomto pohledu na historii není překvapením, že se Stalin a spol. stali největšími vrahy komunistů v dějinách.

Co teď?

I když se naše důvody, proč se zabývat problémem „reálného socialismu“, zcela liší od důvodů, proč se jím zabývá politický mainstream, byl podle našeho názoru tento projekt skutečnou katastrofou. Bylo by však hloupé vyvodit z toho, že hledání alternativ nestojí za námahu. Kapitalistický systém, v němž žijeme, znamená neustálý teror. Tento teror mívá podobu války, chudoby a útlaču v tzv. rozvojových zemích, ale stále více také v kapitalistických metropolích. K tomu, abychom poukázali na to, že hledání alternativ k tomuto ekonomickému systému nemůže počkat už ani den, ani není třeba zmiňovat 30 tisíc lidí, kteří denně umírají kvůli kapitalismu.

K dalšímu čtení:

TAMÁS, G. M. (2016): Kapitalismus v čistě podobě. In: *K filosofii socialismu*. Praha: Filosofia. [anglická verze: [HTTP://WWW.GRUNDRISSE.NET/GRUNDRISSE22/ACAPITALISMPURANDSIMPLE.HTML](http://www.grundrisse.net/grundrisse22/ACAPITALISMPURANDSIMPLE.HTML)]

POLLOCK, FRIEDRICH (1982 [1941]): State Capitalism: Its Possibilities and Limitations. In: A. Arato – E. Gephardt (eds.): *The Essential Frankfurt school Reader*. New York: The Continuum Publishing Company. [[HTTPS://PLATYPUS1917.ORG/WP-CONTENT/UPLOADS/2012/12/POLLOCK_STATECAPITALISM.PDF](https://plati.org/wp-content/uploads/2012/12/pollock_statecapitalism.pdf)]

Rozšiřovat klíčku?

Proč potřebujeme revoluci. A proč revoluce nestačí.

One solution – revolution! A-, Anti-, Anti-capitalista – Overthrow the System, revolution anarchist! The revolution is my girlfriend! A tak dále. Na demonstracích, tričkách, v textech písní: magické slovo „revoluce“ má nezastupitelné místo v image a jazyku levice. Pokud ale právě začínáme s nějakou formou aktivismu – na univerzitě, ve škole, ve skupinách anebo autonomních centrech –, mohou se naše aktivity často zdát na hony vzdálené zásadní politické změně. Raději chodíme na antifašistické pochody, setkáváme se ve čtenářských kroužcích, kritizujeme sexismus na studentských schůzích anebo blokuje transporty nukleárního odpadu. Někdy, když čteme text anebo píšeme prohlášení k demonstraci, na nás tato „revoluce“ vyskočí. Vždy ale vypadá jen jako prázdná fráze, něco vzdáleného našemu každodennímu životu. V následujícím textu ale toto magické slovo ztratí své kouzlo a prázdná fráze se naplní obsahem. Takže – proč vlastně chceme něco takového – zásadní změnu společnosti, skoncování s existujícími poměry? A v jakých případech postačují menší změny – reformy?

Reformy nestačí

Nechceme revoluci, protože je cool. Samozřejmě, užíváme si všechny ty plakáty s maskovanými chlapíky (někdy, a stále častěji, i ženami), házejícími kameny, fotky z povstání zapatistů v Mexiku anebo historické popisy kronšadtské rebelie v roce 1921. Jsme celkem rádi, že pro všechny údajně „normální“ věci jako vlastenectví, rasismus, sexismus, homo-

fobie anebo kapitalismus máme jen vztyčený prostředník. Ve skutečnosti ale nejde o estetiku, o to být zajímaví, o velká odmítavá gesta anebo dogmatické uzavírání se v abstraktních revolučních principech. Chceme revoluci, protože některé věci se jednoduše nedají změnit krok za krkem. Namísto toho potřebujeme nějaký bod zlomu – doufáme, že spíš dříve než později –, ve kterém si velká část lidí řekne: „Ne. Tenhle kapitalistický způsob výroby – co je to za blbost?! Je na čase zásadně změnit společnost.“

Jak jsme došli k tomuto závěru, lépe ukáže příklad: denně umírá okolo 30 tisíc lidí v důsledku podvýživy. Dlouho existovaly pokusy, jak situaci zlepšit – humanitární pomoc, genetické modifikace plodin s cílem zvýšení úrody, podpora lokální ekonomiky pomocí mikroúvěrů a stále nové a nové cíle OSN zaměřené na snížení hladu ve světě. Všechny tyto pokusy selhaly, je to hrozné. Když ve stejném čase existuje v Evropě nadprodukce potravin, zdá se logické dopravit je do chudších oblastí. Takovýto návrh je však často odmítán jako naivní, protože může zničit místní ekonomiku. Tento pohled ukazuje zvrácenost kapitalistického způsobu výroby, kde dává větší smysl zlikvidovat přebytek potravin než jím nakrmit hladovějící – protože tato pomoc by z dlouhodobého hlediska znamenala víc hladovějících!

Místo toho se má všem dát možnost účastnit se soutěže tržní ekonomiky. Jediný problém však je, že tam, kde je soutěž, jsou nutné i ti, kdo prohráli. Dokud budeme k obstarání jídla potřebovat peníze, bude obrovské množství těch, kteří v této soutěži prohráli, hladovět. Nemáme představu, jak tuto zvrácenou logiku změnit refor-

mami. Nevidíme jinou možnost, jak skoncovat s hladem, než revoluci v současném způsobu výroby.

Netřeba však chodit tak daleko. I v každodenním životě narážíme na limity kapitalismu. Když někdo bez peněz ukradne v supermarketu kvůli hladu sýr, dostane se do problémů: našťavaná pokladní, agresivní sekuriták, nepříjemný fízl, policejní stanice, obvinění. Taková „neúčast v jejich hře“ rozhodně nezruší žádnou formu autority a nikdo si jejím prostřednictvím nepolepší (možná s výjimkou sadistického fízla). To samé platí o myšlence odstěhovat se s přáteli na vesnici a žít z vypěstované mrkve. Pokud to lidi baví, určitě by to měli dělat. Kapitalismus to ale nezasáhne. Stručně řečeno, kapitalismus je tvrdý oříšek. Je zbytečné poškrábat jen jeho povrch. Pokud chceme výrobu, která už nebude dál orientovaná na tvorbu zisku – se všemi zmíněnými následky –, musíme ji od základu změnit.

Představujeme si revoluci jako druh „kolektivního sebeosvobození“, jako proces, který vychází z našich osobních potřeb a tužeb a zaměřuje se na změnu od základů. Předtím si však musíme dát pozor právě na to, na čem se zakládají tyto potřeby a tužby. Protože ne každá revoluce nutně přináší osvobození. Levicový romantismus nás navíc často nechává sklouznout k představám, že revoluce je záležitostí půl dne. Zničí se některé symbolické budovy, vyvěsí rudé a černé vlajky a – hurá! – máme novou společnost! Když ale mluvíme o „zlomu“, představujeme si poměrně dlouhý proces. Kdo ví, možná v něm bude místo i pro ten symbolický den se zničenými a hořícími

budovami. Co je však důležitější, potřebujeme se předtím i potom bavit o tom, jak vytvořit novou společnost.

Víc než revoluce

Když zároveň mluvíme o jiných formách hierarchie, je to jiné než u kapitalismu: pokud usilujeme o společnost, kde se výroba nepodřizuje zisku, neznamená to, že automaticky zmizí sexismus. Je velmi pravděpodobné, že v radách (nebo v čemkoli, v čem se budeme organizovat) budou opět mluvit muži. Možná někdo napadne svoji lesbickou sousedku. Musíme taky předpokládat, že mnoho lidí zůstane rasisty. Nové ekonomické podmínky to mohou v dlouhodobém výhledu změnit: ve světě bez národů, bez absurdní dělby práce, nebude myšlenka dělení lidí na dobré „domácí“ a zlé „cizince“ dávat smysl. Když ekonomika nebude ze své podstaty potřebovat špatně placená zaměstnání, lidé už nebudou podléhat iluzi, že ženy mají zvláštní talent pro domácí práce, výchovu dětí, práci asistentek nebo péči o seniory.

Vraťme se ale k původnímu tématu: to, co chceme, je „dobrý život“. A mohlo by být cynické říct – jako to někteří dělají – „Jistě, tak to bude po revoluci“. Protože už tady a teď existují možnosti, jak změnit způsob myšlení a chování, které učiní život o něco hodnotnějším a určitě o něco svobodnějším. Tyto změny situace „tady a teď“ se dotýkají spíše než kapitalismu jiných mocenských vztahů. Ve vztahu ke kapitalismu jde především o to, pochopit, jak funguje, k jakým pokusům o jeho překonání došlo a proč selhaly – dozvíme se tak, jak to v budoucnosti udělat lépe. Prostředkem, jak získat tyto znalosti, je učení a čtení, diskuse a organizování – ve čtenářských kroužcích, na workshopech, seminářích, ve skupinách. Stále blíže ke dni, kdy většina řekne: „Už dost!“

Konkrétnější možnosti zasáhnout existují například ve vztahu k rasismu. Když u pokladny v supermarketu uvidím, jak se „bílý“ důchodce navází do Roma, má význam zasáhnout. Ukázat fašounskému dědkovi hranice, podpořit člověka, který zakouší rasismus, a dát veřejně najevo, že rasismus není akceptovatelný. Nemusí to změnit dědkův postoj, některé věci se ale stanou méně akceptovanými. Anebo když se prodáváč zeptá ženy shánějící vrtačku, jestli hledá pěkný dárek k narozeninám pro přítele, má smysl uzemnit ho, že dotyčná možná miluje vrtání. A zároveň přemýšlet, jak je to hloupé, říkat to, jen aby se trochu narušily středověké představy prodáváče o ženách.

Anebo když se neznámá žena, skloněná „tuťu ňuňu“ nad kočárkem, odváží zeptat: „Je to chlapeček, anebo holčička?“ Někdo by mohl

říct: „Nevím. Je to jeho rozhodnutí, ale ještě to neumí říct.“ To zpochybní její přesvědčení, že existují jen dvě pohlaví. Teoreticky se dá představit, že kategorie jako „muž“, „žena“, „transgender“, „gay“, „asexuál“ a podobně se mohou stát pro lidi nepodstatnými. Pro zviditelnění absurdnosti takového rozdělování není nutně potřebná „revoluce“. Ke změnám ve vnímání může dojít krok za krokem. Má význam začít od sebe – zpochybnit klíše v našich vlastních rolích a v našich hlavách.

Rozšiřovat klíčku, ale nezapomínat: je to stále klíčka

WVe zkratce: nemyslíme si, že je rozumné čekat se vším až na dobu „po revoluci“, tak jako křesťané čekají na nebeské království. „Reforma“ se častokrát používá jako nadávka. „Reformista“ zní nezáživně a vypadá nudně. My si však vážně nemyslíme, že jde o to, jestli něco působí cool, nebo ne. Jde nám o nejlepší strategie ke změně společnosti. Schvalujeme proto vše, co udělá lidi šťastnějšími, zaměřuje se na lidské potřeby a odmítá autority. V tomto jsou přístupy, které fungují „tady a teď“, dokonalé.

Jedním z příkladů může být nehierarchické rozhodování. Redakce Ulic z cukru je složena z lidí různého věku a zkušeností. Naše práce by pravděpodobně byla „efektivnější“ se šéfem, který by rozhodoval a rozděloval povinnosti. Chceme ale žít ve světě, kde se berou vážně názory a potřeby každého, kde se nikdo necítí malý a bezvýznamný, komandovaný nebo nemá pocit, že nemá co říct. Má smysl dělat to lépe a řešit věci nehierarchickým způsobem. A to i přes všechny těžkosti, které z toho plynou – protože i ve formálně nehierarchických skupinách existují nerovnosti, které je třeba prozkoumat.

Dalším příkladem mohou být levicové „svobodné prostory“ jako například squaty či společné bydlení. Samozřejmě jsou jen částečně „svobodné“ – jejich existence je závislá na rozhodnutí vlastníků nebo úřadů. Častokrát se spotřebuje množství energie při dohadování se s ostatními nad nudnými detaily spolubydlení. Těžko říct, jak by to vypadalo ve svobodné společnosti, kde není třeba starat se o nájem a účty za elektřinu. Protiargument – „Pokud to nefunguje v našem společném bytě, jak to může fungovat ve svobodné společnosti?“ – je mimo, protože ignoruje nedostatek peněz a času jako důvody, proč to nefunguje. V osvobozené společnosti bude v každém případě potřebné – konečně – přijímat všechna rozhodnutí kolektivně. Má význam zkoušet to v praxi, protože politické boje jsou vždy kolektivním procesem.

A to i v časech Facebooku a mobilů – všechny čtenářské kroužky, společenské akce a politická setkání potřebují reálné fyzické prostory. V tom plní „svobodné prostory“ jako squaty a autonomní centra úlohu klíčové infrastruktury.

Ztraceni v revolučním supermarketu

Reformy, tyto malé kroky směrem k lepšímu světu, v sobě vždy ukrývají nebezpečí: je lehké nechat se unést malými změnami a zapomenout, že cílem bylo něco úplně jiného. Většina lidí může chtít změnit svět v dlouhodobém horizontu, často ale ztrácí ze zřetele tento základní cíl ve svojí každodenní práci v boji za práva uprchlíků nebo proti jiné nespravedlnosti, prostřednictvím politických stran a občanských sdružení. To je důvod, proč uprostřed těchto chvályhodných činností nechceme zapomenout, že důvod všech nespravedlností neleží jen v osobním chování jednotlivce, ale že tato společnost ze své podstaty povzbuzuje lidi, aby se chovali jako zvířata. Dnešnímu způsobu výroby je vlastní, že působí škody. A tyto principiální změny není možné uskutečnit bez úplného svržení existující společnosti. Takže: ke knihám a na barikády!

K dalšímu čtení:

TAYLOR, G. B. (2012): *Sedem lavičkových mýtů o kapitalismu*.

[[HTTPS://NERASISMU.NOBLOGS.ORG/SEDE-M-LAVICOVYCH-MYTOV-O-KAPITALIZME/](https://nerasismu.noblogs.org/SEDE-M-LAVICOVYCH-MYTOV-O-KAPITALIZME/)]

WOLFE, ROSS (2014): *Reflections on resistance, reform, and revolution: The problematic forms of contemporary anticapitalism*

[[HTTPS://THECHARNELHOUSE.ORG/2013/04/10/REFLECTIONS-ON-RESISTANCE-REFORM-AND-REVOLUTION/](https://thecharnelhouse.org/2013/04/10/reflections-on-resistance-reform-and-revolution/)]

BOOKCHIN, MURRAY (2001): *Anarchism, Marxism and the Future of the Left*.

Edinburgh: AK Press.

[DOSTUPNÉ NAPŘ. V RADIKÁLNÍ KNIHOVNĚ AUTONOMNÍHO SOCIÁLNÍHO CENTRA KLINIKA]

Kultura? Radši bych políbil Žvejkala!

O kultuře a rasismu. O tom, proč rasismus není pouze ideologií nenávisti vůči černochům.

Kdo by neznal následující výroky, ať už zazněly u večere s rodiči, v metru nebo v novinách: „Muslimové jsou proti západnímu způsobu života s jeho demokraticky ukotvenými svobodami. Proto zůstávají mezi svými místo toho, aby se integrovali. Muži rozhodují o všech oblastech života, zatímco ženy musí bez řeči poslouchat. Na základě svého náboženství o tom ani nepřemýšlí a fanaticky jednají, jak se od nich očekává.“ Tyto nesmysly se bohužel nevyskytují ojediněle: Tři čtvrtiny všech nemuslimských Němců uvedly v průzkumu univerzity v Bielefeldu, že se domnívají, že „islámská kultura“ určitě není nebo spíše není slučitelná s „naší západní kulturou“. Kulturalizace a antimuslimský rasismus jsou v Německu každodenním jevem.

Jedi mind tricks

Výše zmíněné obrazy se v případě muslimů užívají k připsání určitých specifických charakteristik každému jednotlivci. To vede k vymezení homogenní skupiny a k jejímu následnému devalvování. Nehledí se přitom na to, že ačko-

liv někdo má rodiče, kteří pocházejí ze Saudské Arábie, už dlouho nevěří v Boha. Nebo že existují lidé, kteří se sice oficiálně hlásí k islámu a účastní se některých rodinných oslav, znamená to pro ně ale asi tolik jako pro mnohé křesťany to, že si na Ježíšovy narozeniny dávají dárky. V potaz se nebere ani to, že je někdo například iránský komunista nebo syrský anarchista – rozhodující charakteristikou je domnělá příslušnost k „islámské kultuře“. Také skutečnost, že v islámu – stejně jako ve všech jiných náboženstvích – existuje mnoho různých myšlenkových proudů, ortodoxních stejně jako liberálních, se prostě shazuje ze stolu.

Tomuto jevu se říká kulturalizace: Lidé jsou škatulkováni podle různých způsobů života, tradic či pravidel chování. Každý obdrží nálepkou s jednou „kulturou“ a na základě přináležitosti k těmto škatulkám jsou jednotlivci posuzováni. Podle toho se s nimi pak jedná, podle toho se hodnotí jejich chování. Předem víte, jaký bude student z Brazílie – a sice vášnivý, se sportovní postavou, bohatě gestikulující; že se učitel japonštiny bude pořád přátelsky usmívat, že bude workoholik a disciplinovaný; a že je dcera turec-

kých sousedů manipulována otcem, je jižanský temperamentní, nejpozději v devatenácti letech bude přinucena vdát se a otěhotní.

Samozřejmě, že v Japonsku existují usměvaví lidé, v Brazílii vášniví a v Turecku vynucené sňatky. Jistě, životní okolnosti v různých společnostech se liší a to někdy ovlivňuje to, jak lidé myslí, cítí a jednají. Je ale chyba, pokud zaprvé předpokládáme, že tyto charakteristiky tvoří homogenní „kultury“, a pokud zadruhé myslíme, že něco víme o jednotlivých lidech, protože věříme, že známe jejich „kulturu“. Co to ale vlastně má být, ta „kultura“?

Zničit Sithy my musíme

Kultura je jistě jedním z nejnejasnějších a nejrůznorodějších pojmů vůbec. Obvykle se jí myslí celek životních a organizačních forem, hodnot, převládajících forem myšlení a souvisejícího sociálního uspořádání skupiny. Vzhledem k tomu, že v našem světě národní státy tvoří rámec, v němž se tvoří lidská společenství, mluví se téměř vždy o „národní kultuře“. Někdy se mluví o „kulturních

oblastech“, jež seskupují několik národních komunit a jež si jsou – pokud jde o výše uvedené faktory – určitým způsobem podobné vně hranic. V kapitalismu, ve kterém si jednotlivci v neustálém procesu zhodnocování navzájem z části konkurují jako pracující v boji o práci, z části jako podnikatelé v boji o zisk, se mnoho lidí uvnitř národa cítí být součástí něčeho většího. Získávají pocit společenství, který funguje také jako kompenzace izolovanosti v konkurenci. Kultura hraje v tomto procesu důležitou roli, neboť je to škatulka „vlastní“ národní kultury, v níž lze nalézt smysl a identitu. Kultura také představuje nejdůležitější konstrukt, jehož prostřednictvím společenství definuje sebe a jiná společenství a odděluje je. A tyto národní kolektivy stojí na světovém trhu proti sobě jako konkurenti, což je důvod, proč pojem kultury nejen že může podpořit koncept (národního) společenství, nýbrž také vyznačuje, co není součástí této kultury a co je tedy cizí. Už volba slov, s nimiž se označuje „vlastní“ a „cizí“ kultura, je názorná. Němci jsou tak pořádkumilovni, dochvilni, jedí kyselé zelí a jsou „národem básníků a myslitelů“. Velká část redakce tohoto časopisu má německý pas, v těchto atributech se ale nenachází (ačkoli mnozí mají rádi kyselé zelí a Goetha!). Mnoho lidí ale považuje takové rysy a s nimi spojený pocit kolektivního „my“ za skvělý – potěší zvláště srdce nacionalistů a nacionalistek. Kulturalizace je tedy v první řadě o zobecňování, jež může být jistě dobře míněné („Američané jsou velmi komunikativní!“), končí to přesto připsáním rysů a sešňorováním lidí do kulturního korzetu. Tak se to má i s myšlenkou „multikulturalismu“: také v mírovém a harmonickém „soužití kultur“ jsou lidem připisovány určité identity. Na jedné straně tak je romantizován skutečný stav soužití lidí: ohromná vzájemná vděčnost a věrnost, která musí být třeba v řeckých rodinných firmách skvělá. Tak skvělá, že zatemňuje vynucené ekonomické vztahy, což vede k tomu, že musí všichni chtít nechtě pomáhat. Na druhé straně multi-kulti připravuje cestu pro každodenní rasistické myšlení, jež – krom toho, že je to sračka – poskytuje falešný základ pro analýzu sociálních konfliktů. Pokud se například nezaměstnanost nebo násilí ve škole týká lidí s „migrační minulostí“, pak to má „přirozené“ něco společného s „kulturou“ těchto „neněmeckých“ lidí, a ne s rasistickými strukturami většinové společnosti. Třeba se skutečnosti, že studenti s „migrační minulostí“ nedostávají od učitelů doporučení ke studiu na gymnáziu tak často jako jejich německí spolužáci se stejným prospěchem. Také zahraniční politika se už netýká různých zájmů států. Ne, jde tu údajně o „boj kultur“. Kulturalizace tedy vede

k depolitizaci sociálních konfliktů, k utlumení sociálních příčin – z politiky se stává kultura.

Impérium vrací úder

Vraťme se ale k muslimům: rasismus dnes už neznamená jen to, že jsou lidé diskriminováni na základě údajně „přirozených“ rysů, jako je barva kůže. Důležitější je místo toho důraz na „kulturní“ rozdíly. V této souvislosti se také mluví o „kulturním rasismu“. Na rozdíl od osvícené a diferencující kritiky každého náboženství, již samozřejmě považujeme za smysluplnou, jsou „islámská kultura“ a „muslimové“ zevšeobecnění – a zde má původ antimuslimský rasismus. Ten se v Německu zakládá především na strachu z „ředění dominantní kultury“ přemírou „cizího“ v německém společenství. Přinejmenším od vydání knihy Thilo Sarrazina „Německo páchá sebevraždu“ ukazují často diskuse k tématu, že pod povrchem osvíceného a přátelského nacionalismu, který si Německo vytvořilo, dřímá už delší dobu strach z podmanění „islámskou kulturou“*. Podle průzkumu allensbažského institutu z minulého roku považuje více než polovina Němců muslimy a muslimky za zátěž pro německou národní ekonomiku. Kdo si chce dopřát privilegium být zde, nesmí tuto kulturu a společnost zředit a oslabit. Pod nálepkou „integrace“ se musí všichni přizpůsobit. Protože však pojem kultury úzce souvisí s nadvládou a rasismem, je v konečném důsledku každá snaha o požadovanou integraci k ničemu: lidé s migrační historií, kteří z části v Německu žijí už po třetí generaci, se sice mohou přizpůsobovat, jak chtějí, nestanou se ale jednoduše „správnými Němci“. Je přitom absurdní, že se diskusí k tomuto tématu účastní stále jen jako zástupci či zástupkyně své „kulturní skupiny“, ne jako lidé s individuálními názory, čímž se zdůrazňuje „kulturní odlišnost“ a vymezení je tak zachováno.

Není divu, že se tito lidé časem přestanou vymezovat proti stereotypům, jež jsou na ně uvalovány, a převzmou je, aby si – kvůli nedostatku přijetí ve většinové společnosti – vytvořili svoji vlastní skupinovou identitu. Jak se asi má takový člověk cítit, když pořád slyší o „židovsko-křesťanském základu Západu“ nebo o „německé vládnoucí kultuře“? Nikdo se nezdá být překvapený, že tyto pojmy zakrývají dlouhou historii muslimsko-arabského vlivu na Evropu. A že Němci před několika desetiletími z velké části zničili „židovskou kulturu“, se tu rovněž zapomíná s přezíravou lhostejností. Tyto pojmy jsou zkrátka plody kulturalismu, který vytváří zevnitř i zvnějšku ideologicky ohraničená společenství.

Nová naděje

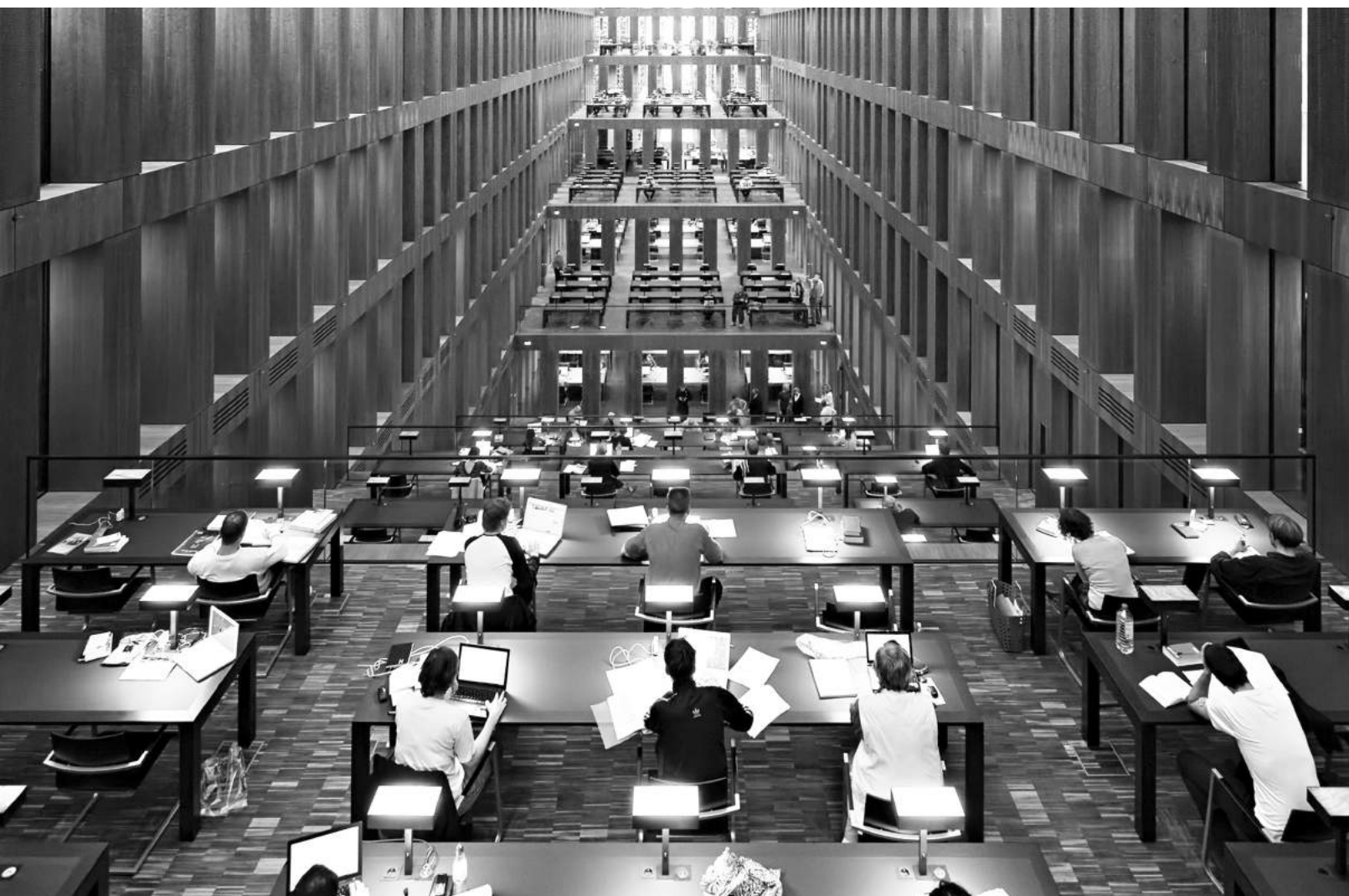
Co dělat s touhle sračkou? Doufáme samozřejmě, že Německo úspěšně dokončí sebevraždu, jak říká titul knihy Thilo Sarrazina. Nejsme totiž fanoušky této většinové společnosti, i když si uvědomujeme, že mít německý pas a titul z německé univerzity, přináší lidem, kteří tu žijí, mnoho výhod a méně problémů. To ale chceme pro všechny lidi bez ohledu na pasy a diplomy. Do té doby by bylo jisté na individuální rovině příjemné, nemyslet si, že člověk něco ví o Harukim, Amadi, Tracy, Aaronovi, Coskunovi nebo Tatjaně jen na základě jejich původu. Na druhou stranu to také neznamená, že budeme mít ke každému automaticky pozitivní vztah jen proto, že je „cizinec“. Kromě toho: dokud se bude ve válce klonů na tomto světě uvažovat v pojmech kultury, zůstává na rebelských armádách, aby se stavěly proti konkrétním pravicovým populistům a jiným (anti-muslimským) rasistům. Nechtě tě doprovází síla!

* Thilo Sarrazin je bývalý člen vedení Německé spolkové banky a člen německé sociální demokracie (SPD). Sarrazin publikoval několik kontroverzních knih, ve kterých mj. obhájí omezování (zejména muslimské) imigrace do Německa a krácení sociálních dávek. Kvůli knihám, jež se staly bestsellery nejen v Německu, byl silně kritizován a třeba Ústřední rada židů v Německu ho odsoudila jako antisemitu. V Česku jeho knihy vychází buh ví proč ve vydavatelství Academia. (pozn. překl.)

K dalšímu čtení:

ŠLESINGEROVÁ, EVA, ELEONÓRA HAMAR, CSABA SZALÓ (2007): Konceptualizace pojmů rasa a rasismus: Sociologický pohled. *Sociální studia* 4: 7 – 21
[[HTTPS://JOURNALS.MUNI.CZ/SOCIALNI-STUDIA/ARTICLE/VIEW/5573/4668](https://journals.muni.cz/socialni-studia/article/view/5573/4668)]

MUKHOPADHYAY, C. C. - P. CHUA (2008): Cultural Racism. In: J. H. Moore (ed.): *Encyclopedia of race and racism*. Thomson Gane, Str. 377 – 383.
[[HTTPS://WWW.ENCYCLOPEDIA.COM/SOCIAL-SCIENCES/ENCYCLOPEDIAS-ALMANACS-TRANSCRIPTS-AND-MAPS/CULTURAL-RACISM](https://www.encyclopedia.com/social-sciences/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/cultural-racism)]

Teorie a praxe

Co znamená změnit svět bez chopení se moci a jakou roli v tom hrají čtení, diskuse, kritika a učení se z praktických zkušeností?

Kdo zná lidi, kteří se zabývají politikou, má často o politické práci různé představy: existují tací, kteří považují teorii za nudnou a chtějí se okamžitě vypořádat se všemi společenskými problémy. A pak jsou ti, kteří hlavně čtou a diskutují a nejsou tak často k vidění na demonstracích. Tyto přístupy mají hodně co do činění s osobními preferencemi. Teorie a praxe ale nemusí být nutně v rozporu: někdy se různé formy politické práce mohou doplňovat. Asi každý bude souhlasit, že existují praktické akce, které jsou nesmírně důležité. Ať už jde o to, ohradit se proti sexistickým poznámkám, chránit sebe a své přátele před nacisty nebo se solidarizovat s uprchlíky. Tyto praktické aktivity jsou důležité, protože zmírňují současnou společenskou bezohlednost. Můžeme pochybovat o tom, že změni trvale společnost. Zdá se ale, že přinejmenším dočasně trochu zpříjemní život. Složitěji se však odpovídá na otázku, jak je možné

společnost zásadně změnit a jakou roli v tom hrají teorie a praxe.

Na pochybách pro pochybování – teorie a kritika

Napadá nás spousta důvodů, proč je teorie důležitá pro politickou práci. Nechceme naši politikou tupě následovat zdravý rozum mainstreamu. Chceme věci zpochybňovat a kreativně přetvářet. Abychom reflektovali a zpochybňovali status quo, je obvykle nutné číst, přemýšlet a diskutovat: zabývat se teorií.

Znamená to naopak, že lidé, kteří nezpochybňují společenské podmínky a dělají „občanskou politiku“, nečtou a jsou líní přemýšlet? Ne. Čtou, jenže čtou jiné věci. A také přemýšlejí, často dokonce velmi usilovně. Mnozí nicméně považují stávající společnost za přirozenou

a samozřejmou formu organizace. Všechno, co tomu neodpovídá, považují za špatné, absurdní a nereálné.

Kapitalismus kromě toho klade na lidi často protikladné požadavky. K našim bližním máme být sociálně citliví, současně máme vždy být nejlepší, nejchytřejší a nejúspěšnější a předčít všechny konkurenty. Tyto rozpory se v každodenním životě dají stěží vyřešit. Lidé proto vyvíjejí různé strategie, aby se s nimi nějak vyrovnali. Ty mohou být někdy docela ošklivé, jako je tomu v případě nacionalismu: „Všichni Češi jsou moji přátelé; všichni cizinci jsou moji konkurenti.“ Mnozí tomu říkají „ideologie“. Protože je společnost rozporuplná a jeví se jako „přirozená“, vytvářejí lidé komické pokusy o řešení.

To se stává i mnoha levičákům. Protože jsou „národ“ a „lid“ v levicových kruzích považovány za „přirozené“ kategorie, zdá se zcela logické a neproblematické spojovat se s nacio-

nalistickými a snad i antisemitskými osvobozeckými hnutími. Dnes to vidí mnozí levičáci jinak. Změna ale nespádla sama z nebe, byl to mimo jiné výsledek teoretické reflexe společenských událostí.

Polož své ucho na kolejnici dějin – praxe jako proces učení

Zpochybnit společenskou „jistotu“ a řešit rozpory často není vůbec jednoduché. Aby se nenarazilo hloupými politickými akcemi do zdi, je nezbytné neustálé učení a teoretická práce na kritice ideologie. Touha lépe se učit a porozumět by ale neměla končit jen v knihovně. Aktivní vystupování proti šikaně na úřadu práce nebo proti rasovým předsudkům v okolí často umožňuje jiné vzdělávání, než jaké umožňují knihy. To samé platí v případě, že se společně s dalšími snažíte intervenovat organizovaně do politiky. Tak je možné poznávat prostřednictvím zkušeností v praktických konfliktech, v aliancích a s institucemi společenské „zlomy“, tedy momenty, v nichž se společnost, která působí jinak pevně a zdá se být samozřejmá, krátce otrásá. Účast ve školní stávce nebo v iniciativě za větší spolurozhodování je zcela jiná zkušenost, než když si o tom jenom čtete. Často se až v praktických rozepřích učíme, co je možné, a zjišťujeme, kde (ještě) není možné změnit poměry tak, aby odpovídaly tomu, co chceme. Také tady samozřejmě zůstává na zvážení, jak s kým spolupracovat a jaké kompromisy je strategické akceptovat. Často to je obtížné teoreticky rozhodnout, je třeba se učit z politických zkušeností. Zkušenosti nejsou jednoduše „tady“, získávají se v politických procesech. K tomu patří také organizovaná reflexe – třeba společně se členy skupiny po skončení nějaké akce. Nebo schopnost „přijímat kritiku“ od ostatních. Když se ideje a akce vystaví kritice, neznamená to, že budou oslabeny. Naopak: kritika je nástroj, který umožňuje promýšlet a zlepšovat argumenty a analýzy – a učit se.

No power to the people – teorie jako odmítání moci

Dalším důvodem, proč se mnoho politicky angažovaných lidí tolik věnuje teoretické práci, jsou špatné historické zkušenosti s levicovou praxí. Takovou praxí, jakou známe z dějin autoritářského a státního teroru, jehož prostřednictvím se „levičáci“ pokoušeli násilně prosazovat své ctnosti. Začalo to francouzskou revolucí a ještě horší to bylo

během reálného socialismu v Sovětském svazu nebo Československu. Z toho důvodu velká část radikální levice odmítá mocenskou politiku: svět je třeba změnit bez uchopení moci. Někdo považuje za problematické dokonce i zakládání skupin za účelem získání vlivu. Vedlo by to ke společnosti, v níž mohou naplňovat své zájmy ti, kdo jsou nejsilnější, umí se nejlépe organizovat a mají hodně spolubojovníků. A to je zase donucování a nadvláda. Jak ale místo toho dojít ke světu, ve kterém lidé žijí společně v solidaritě a osvobození od hierarchie a nadvlády? Přiblížit se k této ideji znamená zaměřovat na tento cíl také svoji praxi.

Odzátkování lahve se vzkazem – praxe k použití teorie

Mnozí lidé nejsou ochotni přistoupit na nové argumenty. Od počátku považují radikální argumenty za scestné nebo se po náročném pracovním dni už jen nechávají oblbovat televizí. A pokud chce malá emancipační skupina prostřednictvím textů a výzev vejít do kontaktu se společností, dosáhne maximálně – víte čeho... Proto je třeba usilovat o vytvoření radikálního diskurzu osvobozeného co možná nejvíce od nadvlády: na demonstracích, prostřednictvím plakátů, v diskusních kroužcích nebo v tomhle skvělém časopise, který právě držíš v rukou.

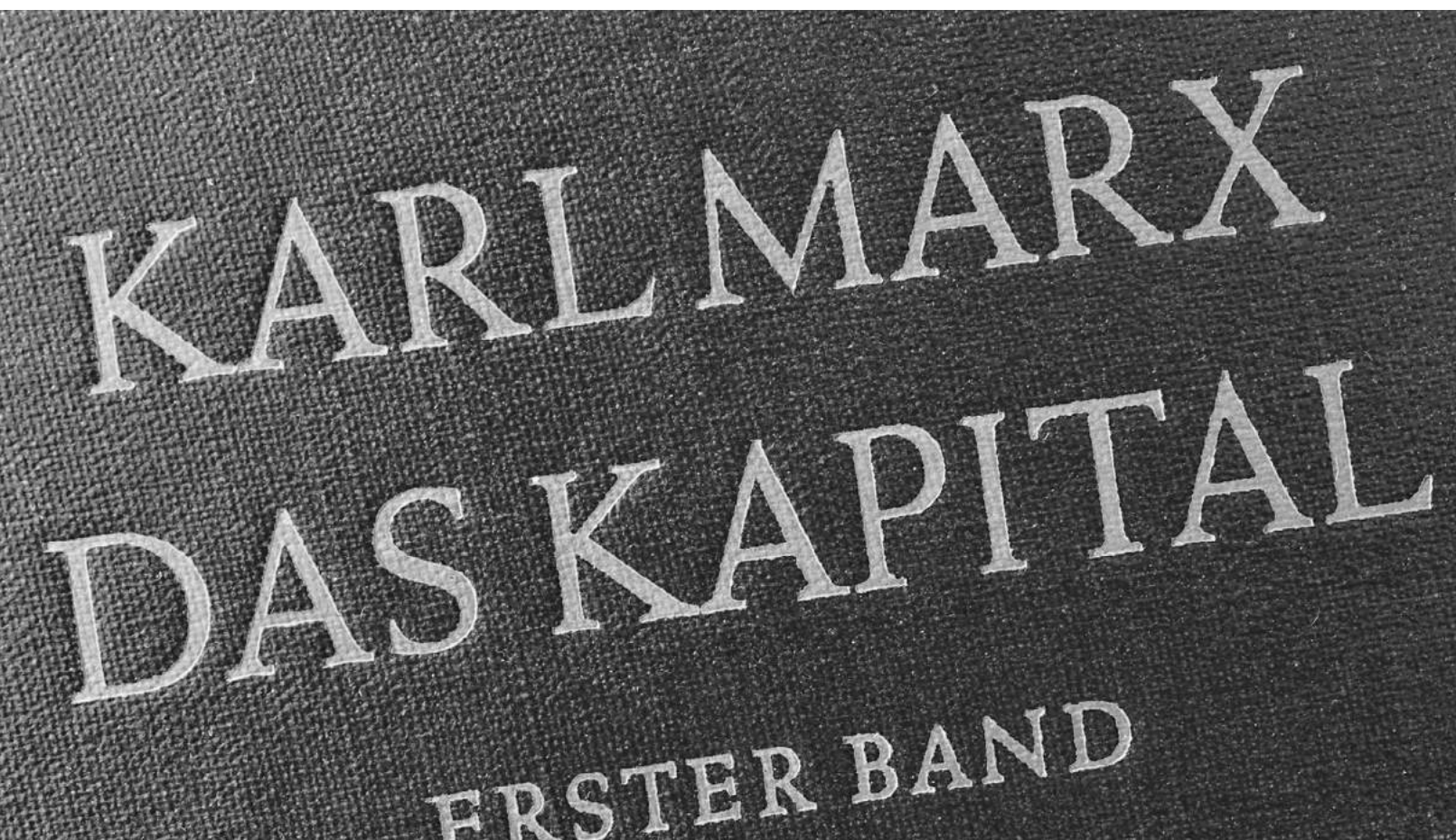
Mnozí levičáci jsou často oprávněně trochu skeptičtí k pokusům prodávat argumenty prostřednictvím barevných obrázků, chytlavých sloganů a s cool hudbou v pozadí. Nechceme někoho přesvědčovat tím, že jsme cool, ale tím, že máme lepší argumenty. I ten nejlepší argument je ale možné rozvíjet jen v případě, že je srozumitelný. Kdo svůj argument bere vážně a považuje jej za důležitý, přeje si podmínky, ve kterých může být jeho argument zároveň nejvlivnější. A tyto podmínky jsou vytvářeny prostřednictvím symbolicko-politických intervencí. Může tak být například velmi užitečné uspořádat demonstraci proti konceptu „národa“ na 28. října. V ten den všichni mluví o národě a Česku a je tak větší šance, že argumenty budou slyšet, než někdy v létě, kdy už všichni myslí jen na dovolenou.

Teorie bez praxe je prázdná, praxe bez teorie je slepá

Praktické akce samy o sobě jen zřídka umožňují reflektovat společnost a zpochybnit těžce získané jistoty. K tomu je třeba teorie jakožto kritika ideologie. Bez teoretické reflexe politických akcí je možné se věnovat desetiletí humanistické práci s uprchlíky,

aniž by člověk aspoň trochu porozuměl institucionálnímu rasismu. Politické akce také zřídka mluví „samy za sebe“, jejich přípravu a realizaci je třeba teoreticky podložit a promyslet. Teorie je zkrátka důležitá.

Kdo ale celý den jen čte, aniž by přemýšlel, jak může jiným zprostředkovat to, co přečetl, si počíná apoliticky a často samolibě. Tak se skutečně žádná podstatná teorie nedělá, jen rétorika, která si vystačí sama se sebou. Ačkoli – a právě proto – chceme vést nehierarchickou diskusi, musíme vytvářet takové situace, které umožňují utvářet diskurz měnící společnost.

Marx jednodušeji

„Kapitál“ pro začátečníky. Úvod do Marxovy kritiky politické ekonomie od Michaela Heinricha

Že je kapitalismus poněkud hloupý, pochopila většina levičáků. Pokud má ale člověk přesněji vysvětlit, jak a proč kapitalismus funguje, stávají se věci trochu složitějšími: má to co do činění s penězi, důležitou roli hraje práce a generování zisku. Za zlo kapitalismu jsou někdy viněni spekulanti a nadnárodní korporace. Podle jiných chyba spočívá v systému. Někteří říkají, že je třeba zrušit peníze, protože jsou příčinou celého problému. Jiní poukazují zejména na banky.

Není to tak snadné pochopit, ale co naplat: předtím, než něco budeme kritizovat, měnit nebo rušit, musíme pochopit, jak to funguje a co přesně má být zrušeno. Základním textem, který nám pomůže pochopit fungování kapitalismu, je stále „Kapitál: Kritika politické ekonomie“ od Karla Marxe, publikovaný ve třech svazcích v letech 1867 až 1894. Modré knihy se svými více než 2000* stranami jsou ale docela těžkou látkou a na jejich čtení vám určitě nepostačí ani letní prázdniny. Pro ty, kteří se chtějí poprvé seznámit s tímto dílem, se nabízí kniha, kterou v roce 2004 napsal berlínský politolog Michael Heinrich: „Kritika politické ekonomie – úvod“.

Heinrich se v ní pokusil shrnout „Kapitál“ na 230 stranách. A podařilo se mu to!**

Vytvářejte čtecí skupiny!

V úvodních kapitolách věnuje Heinrich několik obecných slov Karlu Marxovi, různým marxistickým proudům, popisuje historii vzniku „Kapitálu“ a Marxovy metody. Ve třetí kapitole se věnuje analýze „užitné hodnoty“, „směnné hodnoty“ a „hodnoty“. Následně Heinrich prochází relativně chronologicky třemi svazky a vysvětluje souvislosti mezi zbožím, prací a penězi. Popisuje, jaký je vlastně kapitál, jak tato podivná nadhodnota vzniká a jaký význam mají banky a úvěry. Znovu a znovu cituje krátké úryvky z „Kapitálu“, takže čtenář získává první dojem z tohoto 150 let starého díla a jeho jazyka. Občas se v textu objeví také nějaký matematický vzorec. Převládají ale pasáže, které objasňují, proč jsou popsane věci stále ještě důležité a aktuální i v dnešní době – protože základní principy fungování kapitalismu jsou i přes mnohé změny stále stejné.

Poslední kapitoly se postupně zabývají

tématy krize, vztahu mezi státem a kapitálem a fetišismem v současné společnosti. Tato kapitola také obsahuje část o vztahu mezi antisemitismem a (anti)kapitalismem. Heinrich v ní ukazuje souvislosti mezi zkratkovitostí, to znamená falešnou kritikou kapitalismu, a antisemitskými stereotypy. Sám Karel Marx nikdy nepřišel s konkrétní představou, jak by měla fungovat osvobozená společnost. Tomu odpovídá stručnost poslední kapitoly Heinrichovy knihy nazvaná „Komunismus – Společnost mimo zboží, peníze a stát“. Přesto navozuje některé zajímavé otázky.

Číst Heinrichovu knihu sám doma může být pro někoho bez předchozích znalostí komplikované a matoucí. To platí zvláště o její druhé části, kde se pracuje s pojmy jako „hodnotová forma“, „abstraktní práce“, „fetišový charakter“ nebo „klesající tendence míry zisku“. Tady ale může pomoci setkávat se s dalšími lidmi a číst knihu společně, probírat se postupně jednotlivými podkapitolami a diskutovat o otázkách, jež při čtení vyvstanou.

Jelikož není doposud v češtině k dispozici překlad Heinrichovy knihy (ani žádný jiný kva-

litní úvod do marxovské kritiky politické ekonomie) a protože si uvědomujeme, že schopnost číst v angličtině je v Česku rozšířenější než schopnost číst německy, doporučujeme anglický překlad Heinrichovy knihy, který vyšel v roce 2012 pod názvem „An introduction to the three volumes of Karl Marx's Capital“ v americkém vydavatelství Monthly review press. Kniha je v pdf ke stažení na webu libcom.org.

Chtěl bys víc Marxe?

Pokud vám to nestačí, na webových stránkách Nadace Rosy Luxemburgové najdete slovenský překlad vzdělávacího materiálu ke čtení prvního dílu Kapitálu „PolyluxMarx“. Vedle powerpointových prezentací věnovaných jednotlivým lekcím zde můžete stáhnout publikaci s komentáři k jednotlivým prezentacím, podrobným návodem, jak s materiálem pracovat, a didaktickými radami. Užitečná mohou být také videa zachycující 13 lekcí čtení prvního dílu Kapitálu spolu s profesorem Davidem Harveyem. První tři lekce jsou opatřeny slovenskými titulky. Na internetu jsou dostupné rovněž české verze Marxových (a Engelsových) hlavních prací. Konečně, Michael Heinrich má na svých osobních stránkách řadu starších, různě náročných textů v němčině i angličtině.

* Modrými knihami se tu míní do modrých desek svázané spisy Marxe a Engelse známé pod zkratkou MEW (Marx-Engels-Werke), jež obsahují vedle publikovaných prací také množství rukopisů, korespondence a nejrozličnějších poznámek. (pozn. překl.)

** Podle recenze, jež nedávno vyšla v 1. čísle časopisu *Kontradikce*, nemá tato kniha pro svoje kvality na knižním trhu konkurenci. (pozn. překl.)

K dalšímu čtení:

HEINRICH, M. (2012): *An introduction to the three volumes of Karl Marx's Capital*. New York: Monthly review press.
[[HTTPS://LIBCOM.ORG/LIBRARY/INTRODUCTION-THREE-VOLUMES-KARL-MARXS-CAPITAL](https://libcom.org/library/introduction-three-volumes-karl-marxs-capital)]

BRUSCHI, V. A KOL. (2016): *PolyLuxMarx: Vzdělávací materiál k čtení Kapitálu, první svazek*. Berlin: Karl Dietz Verlag.
[[HTTP://VOL1.POLYLUXMARX.DE/SK/HOME.HTML](http://vol1.polyluxmarx.de/sk/home.html)]

Reading Marx's Capital Vol. I with David Harvey
[[WWW.YOUTUBE.COM/CHANNEL/UC9qzXVDKMBDbTLID3HLHe9Q](http://www.youtube.com/channel/UC9qzXVDKMBDbTLID3HLHe9Q)]

Internetový archiv prací Marxe a Engelse v češtině
[[WWW.MARXISTS.ORG/CESTINA/MARX-ENGELS/INDEX.HTM](http://www.marxists.org/cestina/marx-engels/index.htm)]

Webové stránky Michaela Heinricha
[[WWW.OEKONOMIEKRITIK.DE](http://www.oekonomiekritik.de)]

ZEROCALCARE: KOBANE CALLING

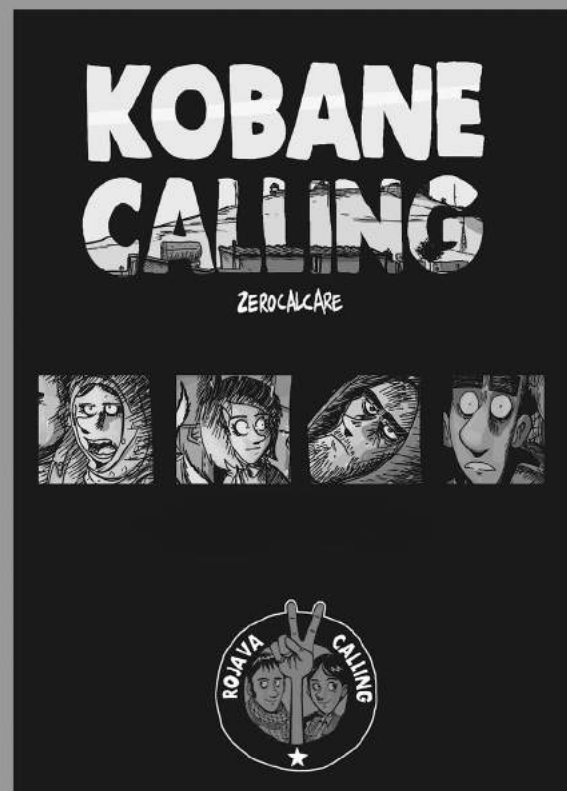
Český překlad první epizody autobiografického komiksu, v němž populární italský kreslíř Zerocalcare vypráví o svých cestách do kurdských oblastí v Turecku, Sýrii a Iráku a o tamním demokratickém experimentu.

„Chceme tímto komiksem nabídnout čtenářům a čtenářkám možnost vidět víc než jen mediální zobrazení ozbrojených střetů. Kromě lepšího pochopení událostí, které probíhaly a probíhají na kurdském území, chceme umožnit nahlédnout do pokusu o vybudování společnosti, která prostě nekopíruje západní vzory liberální demokracie, ale snaží se být demokratičtější, rovnostářštější a spravedlivější. Nepodléháme přitom romantickým a idealizovaným obrazům. Nechceme ale podléhat ani cynické skepsi, protože věříme, že z rojavských emancipačních pokusů se můžeme učit i my.“ /z úvodu k českému vydání/

Vydává Broken Books
ve spolupráci s Iniciativou Ne rasismu

<http://brokenbooks.cz/>

┌ Jak se, prosím, dojde k revoluci?

O tom, že je třeba dívat se zpětně na to, jak si lidé představovali, že je možné dosáhnout osvobozené společnosti, hledat příčiny selhání a učit se z chyb.

Z našich textů by mělo být jasné, že považujeme stávající společnost za hodnou zrušení. A že si myslíme, že nestačí, když budou všichni navštěvovat více kurzů meditace, budou na sebe hodnější, sníží se emise CO₂ nebo se o 4 % zvýší minimální mzda. Domníváme se, že musí dojít ke zcela zásadní změně: konkrétně v našem kapitalistickém způsobu výroby, který je založen na tom, že lidé si musí všechny věci, které potřebují, koupit. Proto jsou vyráběny jen ty věci, za které je někdo schopen zaplatit. A proto musí všichni lidé, kteří nemají to štěstí, že by zdědili majetek, prodávat v neustálé konkurenci s ostatními svoji pracovní sílu. To ale znamená, že je třeba něco jiného než požadavek nepodmíněného základního příjmu, méně chamtivosti nebo více nerůstu. To znamená, že je třeba zrušit kapitalismus! Je třeba vybudovat komunismus! Tato hesla září na všech těch tisících samolepek a skví se na transparentech na demonstracích. Co ale vlastně znamenají? Jak by mohla vypadat cesta k zásadně odlišné společnosti?

Bylo dřív líp? Tázajíce se kráčíme vpřed

Nejsme první, kdo si tuto otázku klade. Ve skutečnosti byly časy, kdy slova jako „revoluce“

a „komunismus“ nezněla tak cizí a abstraktně jako dnes. Pro mnoho lidí byla představa vytvoření společnosti, ve které se všichni lidé budou mít lépe, realistická. Až dosud se to ale nikdy nepodařilo. Má smysl učit se z chyb a podívat se zpětně na to, jak si lidé představovali, že může být stávající společnost nahrazena jinou. Zvláště když mnohé z těchto představ dodnes někdo zastává. Je třeba promyslet, jak dnes mohou vypadat strategie přinášející naději.

O volech a oslech

„Socialismus v jeho běhu nezastaví vůl ani osel,“ mysleli si mnozí v Německé demokratické republice nebo také v dřívější sociální demokracii – jež tehdy byla ještě skutečně revolucionářská a měla poměrně málo společného s bídou dnešní SPD (Sozialdemokratische Partei Deutschlands, Sociálnědemokratická strana Německa). Tradiční marxisté tím měli na mysli, že „co se musí stát, stane se“. Došli více méně k tomu, že společnost se prostřednictvím revolucí vyvíjí k lepšímu: od otrokářství přes nevolnictví až po kapitalismus, jenž se kvůli vlastní náchylnosti ke krizím zničí sám – stačí jen malá špetka politiky, a voilà, komunismus je tu! Takový optimismus byl tehdy cel-

kem snadno pochopitelný. Až do průmyslové revoluce na přelomu 18. a 19. století tu ve skutečnosti nebylo dost bohatství, aby bylo možné zajistit pro všechny lidi materiálně bezstarostný život (ačkoliv i dříve bylo možné vytvořit vlídné vztahy). Prostřednictvím nových technických možností se to ale stalo principiálně možné – bránily tomu jen společenské vztahy. Kapitalismus samotný musel nejdříve vytvořit nezbytné podmínky pro své zrušení.

Také v dnešní době, kdy se vyrábí tolik potravin, že by nasýtily 13 miliard lidí, lze dosáhnout stavu, kdy by nikdo ze 7 miliard lidí na Zemi nemusel hladovět. V současném globálním ekonomickém systému tomu tak ale není.

Vidíme, že ačkoliv je kapitalismus příčinou neustálých krizí, nevede to bohužel automaticky k tomu, aby zkolaboval. Bez naší pomoci se tomu tak zjevně nestane.

Strana, strana, ta má vždycky pravdu*

Jedním z lidí, kteří chtěli trochu popohnat vznik komunismu, byl Lenin. Domníval se, že komunismus musí vytvořit dělníci a dělnice, protože je jejich „objektivním“ zájmem

odstranit společnost, ve které sice všichni produkují společenské bohatství, ale sotva za to něco dostávají. Nevěřil však, že dělníci a dělnice sami dospějí k tomuto uvědomění. Proto podle Lenina potřebovali silné vůdce (říději: vůdkyně) v ještě silnější straně, která jim ukáže, jak to chodí. Tak tomu pak bylo v téměř všech zemích „reálného socialismu“. A vedlo to bohužel k mnoha věcem, nikdy však k osvobozené společnosti. Nezřídka pak až ke katastrofě.

Vždycky může být hůře

Tyto různé směry spojoval optimismus, že dějiny jsou na jejich straně, a jistota, že mnozí chtějí lepší společnost. Nejpozději během první světové války bylo ale zřejmé, že tomu tak bohužel nebylo: namísto toho, aby společně se soudruhy a soudružkami z jiných zemí odhodili stát, národ a kapitál na smetiště dějin, odmítali vojenskou službu nebo obrátili zbraně proti těm, kdo je posílali do války, vraždili se lidé v Evropě vzájemně na bojištích první světové války a zahájili genocidu v koloniích. Na pozadí toho se „kritická teorie“ – uskupení levicových filozofů, k nimž patřili mj. Theodor Adorno a Max Horkheimer, které tak rádi citujeme – začala ptát, proč neuspěla žádná revoluce, ačkoliv by objektivně byla tak rozumná. Zkoumali, proč jsou lidé na této „falešné společnosti“ (neboli „úplné sračce“) tak závislí. Po holokaustu a druhé světové válce byl jejich postoj k tomu, zda je vůbec možná změna k lepšímu, ještě skeptičtější. Smysluplnější je spíše zabránit ještě horšímu a prostřednictvím kritického objasnění přivést lidi do stavu, kdy budou přemýšlet o lepším světě. S tímto dilematem se musíme stále znova zabývat: Jak dosáhnout zlepšení, když velká část lidí radši volí AfD, považuje práci za skvělou věc nebo zapaluje ubytovny pro uprchlíky? Pokud komunisté nechtějí, tak jako Lenin, lidi přinutit ke štěstí, mají problém.

Vlevo v bok! Dlouhý pochod

Takzvaní osmašedesátníci, studentské hnutí, které v roce 1968 drželo Evropu a mnohé další části světa ve značném napětí, byli optimističtější. Někteří z nich chtěli obsadit strategické pozice ve společnosti – provést „dlouhý pochod institucemi“. Jejich cílem byly reformy zevnitř, po nichž by se postupně probudila jiná společnost. V Německu vstoupila část z nich k Zeleným, do strany, která chtěla všechno dělat úplně jinak. Okamžik! Říkáte Zelení? Ano, přesně ti, kteří s Joschkou Fischerem – dříve také „rebelem“ – coby ministrem zahraničních věcí na

konci 90. let nechali shazovat bomby na Jugoslávii. Ti Zelení, kteří v roce 2015 s ministerským předsedou Winfriedem Kretschmannem umožnili další osekání práva na azyl. Zelení (a mnoho dobromyslných levicových stran po nich) ukázali, že se dříve nebo (méně často) později přes všechny dobré úmysly zapojí poslušně do běžného parlamentního provozu. Není to náhoda: každá strana, která nechce být jen v opozici, musí přemýšlet jako správce národního státu. A to znamená starat se o to, aby se obchody hýbaly a daně tak šťastně plnily státní kasu – i když to znamená poklesy mezd, deportace uprchlíků a války.

Všechnu moc sovětům!

Komunisté se snažili najít odpovědi na mnohé tyto problémy. Už v počátcích komunistického hnutí někteří rozpoznali, že autoritářské spoléhání se na stranu a stát není řešením, ale součástí problému. Dospěli k tomu, že je třeba, aby se lidé sami organizovali na pracovištích a v městských sousedstvích, a že moc nemá být poražena prostřednictvím státního převratu provedeného malou skupinou, nýbrž prostřednictvím generální stávky a organizace shromáždění ve všech oblastech společnosti. Prostřednictvím „osekání revoluční reálpolitiky“ chtěla např. Rosa Luxemburg nebo později italští operaisté v 60. letech dosáhnout toho, aby byla vybojována konkrétní zlepšení pro lidi tady a teď, aniž by se z očí ztratila perspektiva radikální sociální revoluce. Skvělá myšlenka: dokud systém nezkolabuje, je možné dosáhnout spousty konkrétních zlepšení v každodenním životě. Je tu ale problém – firmám se zpravidla líbí mazané metody, jež udržují konkurenceschopnost – mohou například propouštět lidi díky automatizaci. Kecy.

Boj o hlavy

Jinou odpověď na toto dilema formuloval italský marxista Antonio Gramsci: zdůrazňoval, že v kapitalismu se nadvláda neutváří jen prostřednictvím donucení a že je sice možné provést státní převrat ozbrojeným útokem na parlament, ale souhlas s tím, co existuje, se utváří jinde – ve školách, na univerzitách, v médiích atd. Proto si všichni myslíme, že žijeme v nejlepším možném světě. Z toho důvodu dospěl Gramsci k tomu, že k radikální proměně společenských vztahů je třeba zviditelnovat levicové myšlenky v těchto oblastech – nazval to „bojem o hegemonii“. Lákavá myšlenka: mohu také spolupracovat na tvorbě levicového časopisu, jako jsou Ulice z cukru, a doufat, že tím přispěju k radikální změně.

Me, myself and I

Levice našla odpověď na otázku revoluce také v pozdější době: v zrcadle. Například autonomové v 80. letech praktikovali „politiku první osoby“. Šlo jim o to, vybudovat v malém, co by chtěli uplatňovat ve velkém. V obsazených domech, skupinách kritického mužství, při mobilizacích proti ekologickým a sociálně fatálním projektům jako např. proti novým atomovým elektrárnám. Tento druh sebereflexe je samozřejmě důležitý – právě proto, že jsme v této společnosti všichni, jak si všiml Gramsci, plní ideologie. Jenže když hodně malých lidí dělá hodně malých věcí, nemůžou jednoduše změnit podobu světa. K tomu je třeba také porozumění tomu, jak přesně svět funguje a jak se proti tomu všichni můžeme spojit.

Viva la lucha!

Ač se to zdá neuvěřitelné, i dnes existují lidé, kteří chtějí revoluci. Mnozí z nich stále navazují na myšlenky shora, ale jiné současné pokusy jsou mnohem rozptýlenější. Proto rozhodně není špatné, že po tolika myšlenkových konceptech toho, jak má všechno fungovat, které všechny ztroskotaly na mělčině či skončily katastrofou, máme mnoho pochyb o existenci jediného správného revolučního plánu. Zapatisté, velmi sympatické mexické guerillové hnutí, jež se v roce 1994 odhodlalo k povstání a které je inspirací pro levici na celém světě, tento stav vyjádřili heslem „Tázajíce se kráčíme vpřed (Preguntando caminamos)“.

Co si ale počít se všemi těmito pokusy (a dalšími, které jsme tu nezmínili), jež levice v minulosti vykonala? Zprvke situace se nezlepší (ani nezhorší) automaticky. Neexistují žádné objektivní tendence k pokroku, např. že by kvůli tomu, že stroje natolik minimalizují lidskou práci, bylo dosažení komunismu jednoduché. Komunismus přijde jen tehdy, když to lidé budou chtít a vytvoří ho. A k tomu je zapotřebí politických hnutí. Zadruhé cíle není možné dosáhnout prostřednictvím převzetí stran nebo států, právě naopak. Zatřetí situace je vážná, ale nebeznadějná. Jedna z posledních bezmála revolučních situací v Evropě – rok 1968 – přišla po 50. letech, jež byly konzervativní a pokryté prachem. Tehdy by si nikdo nemyslel, že se ve Francii spojí pracující se studenty a prezident ze strachu z revoluce uprchne ze země. Začtvrté je třeba skutečné porozumění tomu, jak tato společnost funguje, jsou zapotřebí diskuse a kritické vypořádání se s existujícími teoriemi a debatami, abychom nezačínali stále znovu od nuly. Zapáté tyto boje proti kapitalismu si nemůžeme nárokovat výhradně pro sebe. O našich

strategiích musíme stále diskutovat také s ostatními. Zašesté sebeurčení a sebeorganizace jsou důležité. Jde o učení se novému, jež je na cestě k revoluci i po ní nepostradatelné. Je třeba získávat zkušenosti s tím, jaké to je měnit společně s jinými vlastní životní skutečnost – zkušenost s organizací univerzitní stávky, blokováním neonacistického pochodu, provozem autonomního centra atp. I když to v tuto chvíli nevypadá, že by revoluce byla za dveřmi, je důležité začít už teď.

* První verš refrénu písně Jednotné socialistické strany Německa (SED), jež do roku 1990 vládla ve východním Německu. (pozn. překl.)

K dalšímu čtení:

ADAMCZAK, BINI (2018): *Komunismus (nejen) pro děti aneb jak vše bude jednou jinak*. Praha: Neklid.

BONEFELD, WERNER – SERGIO TISCHLER, EDS. (2002): *What Is to Be Done?: Leninism, Anti-Leninist Marxism and the Question of Revolution Today*. Aldershot: Ashgate. [[HTTPS://LIBCOM.ORG/FILES/WHAT_IS_TO_BE_DONE.PDF](https://libcom.org/files/What_Is_To_Be_Done.pdf)]

Odmítnutí státu a národa

V tomto článku se zabýváme státem a národem. Není to tak nudné a nesrozumitelné, jak by se mohlo zdát, a je to téma velmi aktuální. Jaký je vztah mezi formováním národní identity a fungováním kapitalismu? Nedávná ekonomická krize vyvolává dodnes řadu otázek: Jak k tomu došlo? Jak funguje kapitalismus? A co s tím má společného stát? Na základě jakých principů funguje? A jaký má stát vztah k národu?

Tento rok se bude slavit několik výročí a národních svátků. 20 let od vítězství hokejistů v Naganu, 100 let od vzniku samostatné Československé republiky, 50 let od vpádu vojsk Varšavské smlouvy do tehdejší ČSSR a mnoho dalších. To podněcuje k přemýšlení o české národní identitě a původu národa a nacionalismu. Jak a proč národ a nacionalismus stmelují společnost? A proč se celý týhle sračky chceme zbavit?

V první části článku se zabýváme státem. Jaké jsou jeho úkoly? Jak je naplňuje? A proč je stát v kapitalismu národním státem? Ve druhé části se zabýváme národem a nacionalismem, jejich fungováním a druhy. Pokusíme se vysvětlit, proč považujeme stát a národ za bezprostřední vztah nadvlády nad lidmi a za jedny z posledních překážek, jež stojí v cestě lidstva ke svobodné a rovnostářské společnosti.

Úvodem je třeba říct, že tu mluvíme o státu

a národu v jejich ideálně typické formě. Předpokládá se tu, že stát, národ a všechny ostatní sociální kategorie je třeba chápat jako výsledek historických procesů. Jsme si vědomi, že národ od národa se v mnohém liší. Těmito rozdily se v tomto textu ale nebudeme zabývat.

První poločas: stát

Buržoazní stát je politickou formou kapitalistické společnosti, ve které žijeme. Jeho účelem je její správa a reprodukce. To znamená, že v kapitalismu má stát specifický úkol – zachování společenských vlastnických a výrobních vztahů. Stát by měl prosazovat principy kapitalistické společnosti, garantovat jejich účinnost a zajistit, aby se obchody hýbaly podle vlastních zákonů a aby se trh vyvíjel bez většího narušení. Účelem státu je proto poskytovat společnosti politický, právní a strukturální rámec, umož-

ňovat zhodnocování a akumulaci a také zaručit hromadění kapitálu. Z toho vyplývají určité klíčové úkoly, které jsou nutně odpovědností státu.

Záruka soukromého majetku

Ve společnosti, v níž převládá soukromé vlastnictví výrobních prostředků a zboží, je toto vlastnictví třeba chránit všemi prostředky. Soukromé vlastnictví je křížovatkou na životní dráze jednotlivce. Buď člověk vlastní kapitál a tudíž má přístup k výrobním prostředkům a investičním možnostem. Pak dělá, co může, aby tento kapitál investoval a zhodnocoval, jinak prohraje v nelítostné konkurenci kapitalistů a přijde o své postavení. Nebo je to člověk, který nevlastní nic kromě své vlastní pracovní síly a dělá, co může, aby ji co nejúspěšněji prodal nějakému vlastníkovu výrobních prostředků,

jinak se nelítostně utopí v konkurenci nemajetných o podíl na společenském bohatství, o mzdu a plný talíř. Soukromé vlastnictví je základním principem kapitalistické socializace: chránit ho a udržovat je první povinností státu.

Falešná svoboda a falešná rovnost

Stát dává jednotlivci svobodu vybrat si svého zaměstnavatele a zvolit si tak individuální vztah vykořisťování. Uděluje svobodu podvolit se nátlaku. Kromě toho zaručuje svobodu účastnit se vybraných rozhodovacích procesů ve společnosti a zaujímat postoj vůči vybraným vztahům vykořisťování a útlatu a v rámci možného vyžadovat to samé v bledě modrém.

Stát zaručuje konfrontaci vlastníků (výrobních prostředků a kapitálu) a těch, kdo nevlastní nic kromě své pracovní síly jako svobodných a rovných smluvních partnerů. Stát zajišťuje, že se fakticky nerovní aktéři budou moct na zákonné rovině setkávat jako rovní. Reprodukují tak paradoxní vztah obecně legitimního a právně zajištěného vykořisťování a reálnou nerovnost. Jen tak může fungovat vztah vykořisťování na základě zákonnosti (v právním smyslu) a formální spravedlnosti.

Z těchto předpokladů dále vyplývá, že úkolem státu je organizace formálního rámce pro zajištění volného a rovného trhu. Ten představuje klíčové a základní médium rozvinuté kapitalistické společnosti, její základ a stěžejní bod.

Infrastruktura a obchodní právo

Stát kromě toho musí zajišťovat některé aspekty společenské produkce a reprodukce, jež není schopna zajistit tržní ekonomika. K zajištění a správě buržoazní společnosti poskytuje stát komplexní sociální a ekonomickou infrastrukturu. Doprava, zdravotnictví, sociální zabezpečení a právo musí být rozvinuty a ustáleny, aby mohly být pohyb kapitálu a zboží a společenské vztahy námezdní práce praktikovány bez omezení. Jen tak se obchody hýbou a jen tak z toho také profituje stát. Sociální zabezpečení je sice vždy také výsledkem sociálních a historických bojů, jeho prvořadým účelem je ale držet občany státu na uzdě a udržovat jejich nespokojenost umožněním jisté úrovně materiálního blahobytu.

Sociální smír existuje díky sociálnímu zabezpečení. To má udržovat námezdní pracující v přechodném stavu a má zabránit jejímu totálnímu opotřebení. V závislosti na poptávce

má také umožnit reintegraci nezaměstnaných na pracovní trh.

Je třeba také zdůraznit, že stát není – jak mnozí tvrdí – nástrojem „vládnoucí třídy“. To by znamenalo, že na jedné straně existuje něco jako jednotně smýšlející vládnoucí třída s identickými zájmy, a na druhé straně, že stát je objekt bez vlastních záměrů a zájmů, který je řízený dle libosti „mocných“. Obojí je ale možné vyvrátit.

„Vládnoucí třída“ neexistuje. Přinejmenším ne ve smyslu sjednocení aktérů, kteří sledují stejné zájmy a využívají stát k jejich prosazení. Tímto nepřesným pojmem je myšlena skupina vlastníků výrobních prostředků a kapitálu. Ti ovšem nemají společné zájmy, nýbrž se na trhu nacházejí ve vztahu vzájemné nepřekonatelné konkurence. Jsou sice jednotní ve své pozici vůči lidem závislým na mzdě (chtějí co nejvíce práce za co nejméně peněz) a vůči státu (dokud to není nutné, je vyžadována svoboda, nevměšování se a držení huby). Na druhé straně jdou ale zájmy členů této třídy přímo proti sobě. Chťejí se navzájem ekonomicky vytlačit z trhu a zničit, aby vítězové mohli na trhu prodávat své vlastní zboží s co možná největším ziskem. Stát jim v tom moc nepomáhá.

Na druhou stranu stát není objektem bez vlastní vůle, nýbrž útvar s společenským vztahem s vlastními pravidly, zájmy a cíli. Základním cílem státu a jeho základním úkolem je udržení buržoazní společnosti a jejího výrobního způsobu.

Světový trh

Posledním velkým úkolem státu je zajištění co možná nejefektivnější a nejlepší pozice pro své národní hospodářství na světovém trhu. Zejména v éře globalizace hraje světový trh nesmírně velkou roli – pro každého jednotlivce, pro podniky a také pro stát. Materializuje se tu ekonomický zápas mezi národy.

Protože skutečným ekonomickým záměrem státu je optimální uspořádání jeho národní ekonomiky, což znamená domácích podniků a vlastního národa tak, aby se staly ekonomickým územím na světovém trhu. Jen pokud se „vlastním“ podnikům na světovém trhu daří a díky úspěchu ekonomického území (a s tím také atraktivitou pro investice zahraničního kapitálu) získá stát prostřednictvím daní příjmy.

Druhý poločas: národ

Otázkou zůstává, co chceme tímto textem říct. Co to všechno má společného s vámi? A kde by mělo být spojení mezi státem, kapitálem a národem?

České poměry

Už jsi někdy přemýšlel nad tím, co znamená „český“? Co jsou typicky české hodnoty a vlastnosti? A kde se vzaly? Teď možná myslíš na šikovnost, švejkovskou bodrost a přátelskost nebo na střeoevropskou tradici demokracie. Anebo taky ne. Pravděpodobně si s „českým“ spojuješ něco, co je v konečném důsledku dobré. Jde konečně o vyjádření tvého původu a tvého života, jak až doteď probíhal. České je dobré pivo, úcta ke krásné přírodě české kotliny a více či méně jisté vztahy, v nichž žijeme.

Možná si ale s „českým“ spojuješ spíše hodně negativních zkušeností a zážitků, jež jsi dosud s Českem měl. Vyloučení, diskriminace a stereotypní myšlení. Bez pasu. Bez peněz. Bez práce. Zasraný Češi, kteří se k tobě chovají jako k méněcennému, jako bys mezi ně ani nepatřil.

Možná myslíš na své prarodiče, jejich představu o světě a to, že jsi češství nasával už s mateřským mlékem. A také, že „češství“ je něco neměnného, něco, co tě pořád doprovázelo a bude doprovázet dál. Něco, co tu bylo dlouho před tebou a navzdory všem nadějím to tu bude ještě dlouho po tobě. Co je ale tohle „češství“?

Proč si všichni, když myslíme na určité národy, tyto národy spojujeme s určitými vlastnostmi a pocity? Proč považujeme lidi žijící na území určitého státu za jednotné společenství? Proč pro mě „my“ znamená spíše Česko než moje kámošky a kámoše, moje příbuzné nebo třeba „společenství“ lidí, kteří nosí brýle? Proč má v celém světě národ tak velký vliv?

Digging deep and getting dirty

Jak jste si asi už všimli, odmítáme národ. Národ je podle nás exemplárním vyjádřením sraček tohoto světa. Představuje nerovnost, nesvobodu, destrukci a zaslepenost. Zdůrazňuje soudržnost tam, kde existují rozdíly, a trvá na odlišnostech tam, kde ve skutečnosti existují podobnosti.

Považujeme národ za ideologickou konstrukci. Co to znamená? Národ je vítanou figurou identifikace, institucí dodávající smysl světu a příslibem spásy v kapitalistické společnosti, ve které žijeme a v níž není nic jisté a krize jsou součástí systému. Ve společnosti, kde každý bojuje o svoji každodenní existenci, v níž zákony státu a trhu znamenají neustálý útok na vlastní život.

Každá společnost má svoji materiální základnu: svůj výrobní způsob a způsob své politické organizace. V tomto případě je tou politickou organizací buržoazní stát, ke kterému neoddelitelně patří politická správa a zákon

konkurence v tržní ekonomice, který si podrobujeme každého jednotlivce. To má za následek, že v mnohých vzniká pocit bezmoci a nejistoty. Otázky po smyslu celku, po budoucnosti a jistotě a pocit odporu vůči všem faktorům, jež ohrožují vlastní já a základy jeho existence, jsou v kapitalistické společnosti všudypřítomné. Osamělost a ohrožení subjektu nutí zoufale hledat vzorce vysvětlení a chápat národ jako rozhodující kategorii své existence.

„Ambice je posledním útočištěm selhání...”

Zoufalá ekonomická situace, v níž se kvůli kondici naší společnosti většina nachází, v lidech – přes občasný odpor nebo lepší znalosti – vytváří přesvědčení, že úspěch jejich zaměstnavatele je rozhodující pro jejich vlastní situaci – příjem a jistotu pracovního místa. Ono věčné otravné „musíme si utáhnout opasky“ ale není jen hloupá fráze, nýbrž realistická reprodukce nepsaného zákona, podle kterého žijeme. Jen když se člověk upozadí a obětuje pro svůj podnik, zajistí si jakž takž svůj život. Vyžaduje se oddanost svému zaměstnavateli a naprostá identifikace každého jednotlivce s tím, jak v konkurenci zajistit příjem podniku.

Druhý krok této logiky je jednodušší: jen když je místo, kde sídlí podnik (tedy země, kde vyrábí), konkurenceschopné na světovém trhu a přežije, působí tato oddanost pozitivně na vlastní situaci. Veškerá snaha, kterou člověk do své práce vkládá, je marná, pokud se zaměstnavatel není se svými výrobky schopen prosadit na světovém trhu.

A pokud se státu, ve kterém člověk pracuje, špatně daří na světovém trhu, je všechna snaha pro kočku. Pak se nebude v této zemi dost investovat a pracovní místa budou mizet. Vedle identifikace s vlastním podnikem je od lidí vyžadována také podpora vlastního státu a národa, aby jako jednotlivci a jako společnost zůstali schopni prosadit se. Není to ovšem tak, že by občanský nacionalismus byl něčím, co je na společnost uvalováno čistě shora. Je spíš něčím dynamickým, co je všemi jednotlivci neustále vytvářeno a reprodukováno, aby zakusili smysl, útěchu a společenství.

Fuck me, I'm famous

V divokých poryvech konkurence představuje začlenění do národního společenství pevný hrad. Ve společnosti, která nevyrábí pro lidi, ale pro kapitál, jsou jednotlivci natolik izolováni v konkurenci, že potřebují integraci společnosti a vyloučení odlišných. Co je lepší než národ?

Ideální je umožnit lidem, aby se identifi-

kovali se společenstvím, poskytnout jim velké množství možných způsobů vysvětlení a nabídnout jim odpovídající ohraničení zvenčí. V příjemném teple národního společenství mohou být společenské rozdíly (mezi vlastníky a nemajetnými, mezi závislými na námezdní práci a zaměstnavateli) a společenské rozpory podivuhodně jednoduše zahlazeny společenstvím a sounáležitostí. Společnost s jejími protikladnými zájmy a rozpory je tmelena prostřednictvím vzhlížení k mytické minulosti jako ke společné národní historii, „našim“ dějinám a stejným přístupem k jejich interpretaci.

Doteď byla v tomto textu řeč především o regionálně-ekonomickém nacionalismu* a občanském (ústavním) patriotismu. Nejedná se ovšem o jediné typy nacionalismu. Žijeme ve společnosti, která se stále více prezentuje jako velmi komplexní spleť různých ideologií. Ne vše je možné vysvětlit prostřednictvím ekonomické základny společnosti. Völkisch nacionalismus krve a půdy**, rasismus a antisemitismus musí být nahlíženy vždy v historickém kontextu. Vyvinuly se na základě mnoha politických, sociálních a ekonomických faktorů. Přes to všechno, co leží mezi konzervativními a liberálními pohledy na něj, je národ tak silný, že ho můžeme označit za základní myšlenkovou formu buržoazní společnosti.

Šťastný národ

Národ je pilířem naší společnosti, funguje jako rozhodující a ústřední kategorie všech vztahů a transakcí v sociálním, politickém a ekonomickém ohledu. Ne nadarmo se lidé ještě předtím, než se druhých zeptají, kde pracují, ptají na jejich původ. „Odkud jsi? Co děláš?“ Na začátku každé konverzace se známými se ukazuje, jak společnost funguje. Zaměstnání, společenské postavení a původ – ne díky. Kašlat na národ. V národu ale koneckonců spočívá nebezpečí, protože navzdory vši kritice vězí tak pevně v lidských hlavách. Je to do sebe uzavřená, neuvěřitelně efektivní ideologie se silou bomby a křehkostí ocelového bloku. Plní svůj úkol se znepokojivou rutinou a suverenitou. Zastírá třídní rozdíly tak dobře, že obchody pokračují bez jakýchkoliv problémů, vytváří rozdíly a hranice tam, kde se dříve používaly mosty ve snaze o svobodnou společnost, a zasílá lidem hlavy do té míry, že považují sračky, ve kterých žijí, za zlato.

Třetí poločas

Rozpory této společnosti – závislost na mzdě, frakce kapitálu, stát – se tu s ideologickou oporou národa přetvářejí do společenství,

jež je se sebou smiřuje. Vzhledem k hrůzám, jaké nacionalismus plodí, křivdám, které způsobuje, a vykořisťování, útlaku a nesvobodě, jež jsou jeho základem, je na nás, abychom mobilizovali proti státu, kapitálu a národu. Jejich zrušení je předpokladem společnosti, v níž mohou lidé konzumovat, produkovat a žít přiměřeně svým potřebám a schopnostem.

* V němčině „Standortnationalismus“. Jedná se o identifikaci s národem spojenou s apelem na pracovitost, jež má zvýšit ekonomickou výkonnost země. (pozn. překl.)

** Ve smyslu etno-rasového nacionalismu. (pozn. překl.)

K dalšímu čtení:

UMS GANZE (2016): *State, world market and the reign of false freedom: A contribution to the critique of the normal execution of capitalism.*

[[HTTPS://UMSGANZE.ORG/MEDIA/STAATSTEXT_WEB.PDF](https://umsganze.org/media/staatstext_web.pdf)]

HEINRICH, MICHAEL (2012): *State and capital. In: An introduction to the three volumes of Karl Marx's Capital.* New York: Monthly review press. Str. 199 – 218.

[[HTTPS://LIBCOM.ORG/BLOG/STATE-CAPITAL-07012014](https://libcom.org/blog/state-capital-07012014)]

MENSE, THORSTEN (v přípravě): *Národní osvobození, nebo osvobození od národa? Moment č. 8.*

Když motýlek sedá na kytičku...

Jak spolu gender a stát vzájemně souvisí?

Sex, sex, sex... Vzbudili jsme vaši pozornost?

Pokud jste překvapení, co dělá tohle téma v radikálně levicovém časopise, nebo doufáte, že půjde o „šťavnatý článek“, měli bychom to uvést na pravou míru: tenhle článek se zabývá otázkou vztahů, jež existují mezi genderem a státem, a je o feminismu. O feminismu? Moment, není to trochu vyčpělé téma? Opravdu chceme psát o ukřižovaných polonahých ženách z 60. let? Proč se k tomu vracet?

Starý vztah...

Proto: ať už jde o hloupé hlášky a fráze používané při balení holek nebo o mužsky dominantní, chlapácké chování ve škole, v práci, ve vašem okruhu přátel nebo v aktivistické skupině – sexismus je pořád součástí našeho každodenního života. Od partiček „starších kluků“ na univerzitě nebo v ekonomice, jež zajišťují, že ženy nezískají lépe placené práce, přes učitele fyziky, kteří stále věří, že ženy nejsou schopné myslet tak logicky jako muži (což na druhou stranu vede k tichému a nejistému chování dívek), až po verbální a fyzické násilí v situ-

aci, kdy se dvě ženy políbí na ulici nebo prostě neodpovídají představě o tom, jak by „skutečná žena“ měla vypadat.

Role, jež dokonce i my každý den reprodukuje prostřednictvím těchto pojmů, myšlenek a komentářů, nejsou vůbec nové. Představy o tom, jak by se kluci a holky, muži a ženy měli chovat, existují po staletí. Během vývoje kapitalismu v 19. století se objevil jasný rozdíl mezi prací v domácnosti na jedné straně a prací za mzdu v továrnách a hnědouhelných dolech na druhé straně, jež byl založený na existujících specifických genderových rolích. Zdálo se přirozené, že se žena stará o domácnost a o děti, uklízí, vaří pro členy rodiny, kteří jí také plácou na rameni a pro které obecně dělá spoustu emocionální práce. Zkrátka že je zodpovědná za reprodukci jejího manžela, který bude mít díky tomu další den sílu znovu pracovat do úmoru.

Ačkoliv se od té doby rodinné struktury proměnily, je tomu tak více méně dodnes. Devadesát procent rodičů samoživitelů jsou ženy. A dokonce i na trhu práce jsou to především ženy, kdo se stará o děti, pečuje o nemocné a umývá staré – což jsou všechno zaměstnání, jež v průměru nejsou moc dobře placená.

Vaření, péče, výchova dětí

Dnes nicméně mnoho věcí vypadá v západních zemích lépe. Ženy úspěšně bojovaly za zlepšení své sociální situace: ženské volební právo, sexuální revoluce a studium na univerzitě většina dívek a žen považuje za samozřejmost. Nechceme popírat, že v posledních několika letech se toho mnoho změnilo, zvláště poté co ženské hnutí v 60. letech (ano, ty „muže nenávidějící feminacistky“, z nichž si tolik lidí dělá legraci) zaútočilo na beznadějnou maloměstskou situaci žen v domácnosti. Po čase se tyto boje konečně odrazily v zákonech*. Ženám bylo umožněno v Německu volit v roce 1918 (ve Švýcarsku to trvalo až do roku 1971). Zatímco naše matky a babičky musely mít svolení svého manžela, aby mohly podepsat pracovní smlouvu, od roku 1977 bylo uzákoněno právo svobodné volby povolání. V roce 1979 přišli otcové o rozhodovací pravomoc v otázce vzdělávání dětí. Z násilnění v manželství se v roce 1997 stalo trestným činem (avšak bylo stíháno, jen na žádost ženy, až po roce 2004). A tak dále a tak podobně. Ano, mohlo by se zdát, že stát je teď největším feministou. Protože bez finančních pobídek, jako jsou rodičovské přídatky, jež byly

v Německu zavedeny v roce 2007, by se většina otců jistě zdráhala učit, jak přebalit dítě. Tyto státní platby dostávají rodiče pod podmínkou, že jdou oba na rodičovskou dovolenou, aby pečovali o dítě. Některé země také schválily zákon, jenž umožňuje ženě dát k soudu diskriminaci při náborech ženských pracovníků.

To je všechno velmi dobré, v tomto článku ale chceme ukázat, že existují specifické důvody pro vládní regulaci genderových vztahů. A tyto důvody nemají nic společného se záměrem bojovat proti sexismu. Místo toho jsou – přímo či nepřímo – spojené s ekonomickými zájmy. Dalo by se namítnout, že to nevádí, pokud se věci zlepšují. To je ale chyba. V první řadě je jasné, že v jednotlivých zákonech nejde o emancipaci. Za druhé kdokoliv bojuje proti genderové nerovnosti a zároveň spoléhá na stát, narazí ve svém boji dříve nebo později na strukturální omezení. Rozhodně nechceme, aby byly sexistické podmínky nepatrně reformovány, je to pořád ta samá sračka, jen v novém obalu.

Když přilétají čápi...

Státy mají jeden primární účel: zajistit na svém území hladké fungování kapitalismu. Jen tak mají šanci získat v konkurenci ostatních států dobrou pozici na světovém trhu. Za tím účelem potřebují populaci, jež je do určité míry spokojená a v žádném okamžiku se nebude bouřit. Na tomto základě je státem pozorně sledováno každé emancipační hnutí: nároky a reformní snahy, jež neohrožují základní cíl státu, jsou často přijímány, zatímco jiné jsou potlačovány. Tak tomu bylo také v případě ženské emancipace. Moderní průmyslové národy si nemohly dovolit nevyužívat polovinu své populace jako schopné a ochotné dělníky. To také znamená, že rigidní genderové role a hloupé sexistické představy mohou být někdy vnímány jako překážky. Některá z výše zmíněných zlepšení vyplynula z této dynamiky.

Tato zlepšení současně nezmění obecný zájem státu o rodinnou a populační politiku a spolu s ním zájem o „ženského“ tělo: o kontrolu porodů, kontrolu výchovy dětí a kontrolu toho, kdo s kým spí. Hovoříme koneckonců o budoucích občanech, stejně jako o budoucích pracujících. Jak je uvedeno v článku 6 německé ústavy: „Manželství a rodina by měly požívat zvláštní ochranu státu.“ To potvrzuje, že rodina je v očích státu stále velmi důležitou jednotkou. Mnozí říkají, že je to „základ státu“. Ale ne všichni rodiče mají být takovým „základem“: v případě výše zmíněných rodičovských příspěvků na tom nejvíce vydělávají především ti, kdo mají nejvyšší příjmy – a tak to stát chce. Německá kancléřka Angela Merkelová v roce

2006 na setkání Federace německých zaměstnavatelů prohlásila, že „dnes máme problém s tím, že 40 % akademiků a akademiček nemá děti. A to je situace, jakou si země, jež si říká „vysoce rozvinutá“, nemůže dovolit.“ A tak funguje moderní populační politika.

Modrá, nebo růžová?

Státy udržují binární genderový řád prostřednictvím zákonů. Vymazávají vše, co nezapadá do jedné nebo druhé kategorie. Všude se setkáváme se vzorci a normami, jimž musíme vyhovovat – „Ale no tak! Chovejte se jako skutečná dáma“, „Ukaž, že jsi opravdový chlap“... Lidé, kteří nezapadají do jedné či druhé kategorie nebo kteří prostě nechtějí zapadat do forem těchto převládajících rolí, ve škole, ve sportovních klubech nebo na pracovišti stojí stranou. Stát k tomu přispívá, když vyžaduje povinné vyznačení, zda jste „muž“, nebo „žena“, na občanském průkazu. Tento sociální a právní tlak vytváří situace, v nichž jsou intersexuální lidé, kteří se narodili s tzv. neurčitými pohlavními znaky, nuceni krátce po narození podstoupit chirurgický zákrok, aby se odstranila jakákoliv dvojznačnost, jež by mohla narušovat binární genderový řád.

Obětí, mazlení, komunismus

Co plyne ze všeho, co jsme napsali? V průběhu historie se mnoho věcí změnilo a nikdo jistě nechce, abychom přišli o výdobytky, jež vybojovalo ženské hnutí. Neměli bychom si každopádně dělat iluze: tyto reformy, za něž bojují sociální hnutí, představují stále jen ústupky v rámci kapitalistických norem. To znamená, že se v podstatě nic nezměnilo: kapitalismus nebude lepší, jen protože se povolí sňatky homosexuálů, protože jsou dostupné antikoncepční pilulky nebo protože se zvýšily příspěvky na děti. Kapitalismus se tím jen přizpůsobuje novým okolnostem tak, aby mohly zítra pokračovat každodenní hrůzy.

Emancipace a genderová rovnost znamenají víc než jen mít stejné právo být vykořisťován(a). Emancipace založená na státě a národě nemůže být nikdy skutečnou emancipací. To znamená, že vedle všech každodenních bojů proti sexismu musíme bojovat za společnost bez kapitalismu a států – a to platí i naopak.

* Všechny následující příklady jsou z Německa, ve většině západních zemí byl ale vývoj podobný. (pozn. překl.)

K dalšímu čtení:

FRASER, NANCY (2009): Feminismus, kapitalismus a lest dějin. State, world market and the reign of false freedom: A contribution to the critique of the normal execution of capitalism. *Gender, rovné příležitosti, výzkum*, 10, 2: 1 – 9.

[[HTTPS://WWW.GENDERONLINE.CZ/UPLOADS/AF15B516CBFEF584A6A3D-11FACD0951689F1B37A_FEMINISMUS-KAPITALISMUS-A-LEST-DEJIN.PDF](https://www.genderonline.cz/uploads/af15b516cbfef584a6a3d-11facd0951689f1b37a_feminismus-kapitalismus-a-lest-dejin.pdf)]

Jak (školní) třída formuje (sociální) třídy

Musíme je chtít?! O sociálních nerovnostech a roli, kterou při tom hraje naše vzdělanost.

V dětství a mládí se učíme nejrůznější věci a dosahujeme různých úrovní vzdělání, finanční situace a životního prostředí. To znamená, že sociální nerovnosti existují. O těch se ale příliš nemluví a dělá se, jakoby všichni lidé mohli v určitém věku dělat to, co všichni ostatní, kdyby jen chtěli. Avšak tuto normu vytvářejí ti, pro které je dosažení vysoké životní úrovně nejjednodušší.

Pondělí ráno, 1. hodina: Písemka z matiky.

Samira se v neděli učila s maminkou, která pracuje jako fyzička, skvěle se v matice vyzná a může jí dobře pomoci. Dobře vyspaná, poté, co se zdravě nasnídala, jde Samira v dobré náladě ráno do školy.

Jasmína musela o víkendu hlídat svoje dva sourozence, protože její rodiče byli v práci. V noci skoro nespala, protože její sestra je nemocná a hodně kašlala. Poté, co oběma připravila snídani a odvedla je do školky,

přichází těsně před zvoněním do třídy. Tak a teď lineární algebra? To nebude jednoduché.

Připravit ke startu, pozor, teď!

Aby Jasmína a Samira dostaly dobrou známku, musí dosáhnout stejně dobrých výsledků. Nejen v této písemce, ale ve škole vůbec a později na univerzitě jsou výkony známkovány. Měřit všem podle stejných kritérií, předpokládá, že všichni začínají na stejné startovací čáře. Aby však všichni dosáhli stejné úrovně, musí mnozí vynaložit daleko víc práce než druzí a musí také překonat daleko více překážek. Upřímně, kdo z nás by na Jasminině místě měl lepší výsledky?

Děti akademiků a akademiček budou mít s velkou pravděpodobností vysokoškolský titul, kdežto děti z nižších společenských vrstev budou mít „pouze“ maturitu. Nedokážou to vysvětlit ani údajný talent a vlohy, ani píle

a vůle. Aby se člověk mohl dobře učit, potřebuje čas, peníze a sebevědomí. Je jasné, že rozhodující pro úspěch ve škole jsou sociální a ekonomické podmínky žáků a žákyň. Často však slyšíme, že největší vliv na školní výsledky mají píle a údajná „přirozená inteligence“. I když to tak není, má to velký vliv na to, co si o sobě lidé sami myslí.

Několik příkladů k lepšímu porozumění: Kdo jako mladý člověk zažil častěji, že je jeho příspěvek k rozhovoru u večere s dospělými brán vážně, tomu přijde jednodušší přihlásit se ve škole a říct něco před celou třídou. To je něco úplně jiného, než když jsou pokusy o zapojení do rozhovoru odbyty odpověďmi typu „jojo“ nebo „to je přece jasné“. Kdo hodně četl nebo mu jako dítěti dospělí hodně četli a dokáže se školním systémem dobře vyjít, ten má lepší předpoklady pro to, aby obstál ve škole, než někdo s vědomostmi z ulice, které zde nikoho nezajímají. Kdo přijde v Německu do školy a již předem si je jistý v jazyce, ten se spíše odváží

pokládat otázky, či na ně před celou třídou odpovídat. Kdo se dříve naučil jiný jazyk, musí si nejprve osvojit vyučovací jazyk. Když ti rodiče již předem vysvětlili, že Němcová a Jirásek jsou TĚMI hvězdami české literatury a že 17. listopad je významný národní svátek, a tak dále, tak víš už hodně o tom, na co se ve škole ptají a máš tak enormní náskok. Jinak to mají ti, kteří se starali o svoje malé sourozence, nebo je rodiče kvůli nedostatku času prostě posadili před televizi a nebo si rodina nemohla dovolit zaplatit dětem doučování.

Zmínit je třeba také fakt, že rodiče často předpokládají, že jejich děti dosáhnou stejné úrovně vzdělání jako oni sami. To se týká výběru typu školy – zda půjdou na maturitní nebo učební obor. Proto jde dcera, pro kterou je brzy jasné, že bude jednou studovat stejně jako její máma a táta, do třídy s úplně jinou představou, než ti, jejichž rodiče ani pořádně neví, jak to na univerzitě chodí, protože se tím sami nikdy dříve nezabývali.

A aby s ostatními „udrželi tempo“, musejí za tyto všechny rozdíly lidé pykat. Co to je ale za blbost?

Stačí se jen snažit!?

Gender, migrační historie, zdravotní postižení, zázemí pro učení! Je velké množství faktorů, které určují průběh našeho školního života. Německý vzdělávací systém není příliš schopen kompenzovat sociální původ žáků a žákyň.

I kdyby bylo skutečně možné nastavit něco jako „rovnost příležitostí“, takže by všichni měli stejné vědomosti a schopnosti, v kapitalismu

by to znamenalo pouze formální rovnost příležitostí: Lidé si s větší námahou vybudují lepší pozici do budoucího boje se všemi ostatními o lépe placenou práci.

Nejdůležitější je samozřejmě, že chceme také studovat, i když nám to naši rodiče nenaplánovali, nezažili to, či nám to neumožní. Požadovat jen rovnost příležitostí ale nestačí. V kapitalismu vždycky budou „dobří“ a „špatní“ žáci a žákyně. Někdo bude mít maturitu, někdo střední vzdělání bez maturity a někdo nedokončí ani to. Pak jsou všichni přesvědčení, že se musí akorát více snažit. A když to nefunguje, tak je to pouze jejich chyba.

Samira pravděpodobně patří k těm, kteří to mají jednodušší, protože její rodiče mají více času se s ní učit a sami také studovali vysokou školu. A pak jsou tu ti druzí. Pro ně zbývá pouze práce ve špatně placeném sektoru, kterou nikdo jiný nechce dělat. Šance, že Jasmina udělá maturitu je malá, protože musela doma převzít příliš mnoho odpovědnosti a škola pro ni byla až na druhém místě.

Je jasné, že vždycky budou lidé, kteří přeskakují třídy – a to jak ve škole, tak ve společnosti. Je možné, že někdo bude studovat na univerzitě, přestože jeho rodiče pracují již 15 let v továrně, nebo obstarávají vlastní farmu. Lidé, kteří podobné překážky překonají, budou potřebovat mnoho trpělivosti a budou muset překonat těžké chvíle, ve kterých jim bude od ostatních vždycky zdůrazňováno, že k nim nepatří – že jsou vlastně výjimkou.

Dokud se nebudeme moci učit, co chceme, jenom proto, že to chceme, bude tu pro každého z nás spousta dobrých důvodů, proč se nechtít učit vůbec.

K dalšímu čtení:

KATRŇÁK, TOMÁŠ (2004): *Odsouzení k manuální práci: Vzdělanostní reprodukce v dělnické rodině*. PRAHA: SLON.

KONTRADIKCE

KONTRADIKCE / CONTRADICTIONS

Ročenka pro kritické myšlení / A Journal for Critical Thought

Nový časopis, který promýšlí a rozvíjí střeoevropskou tradici radikálního a kritického myšlení v kontextu mezinárodních teoretických diskusí o možnostech emancipačních společenských změn.

vydává Filosofia
<http://kontradikce.flu.cas.cz>

„Je to jejich vina!“

Kapitalismus. Krize. Konflikty. Židé jsou obviňováni téměř ze všeho.

Antisemitismus je jedním z nejstarších a nejvíce přetrvávajících předsudků. Ať už otevřeně a násilně, nebo jako klidný názor či postoj, nachází svůj prostor v každodenním životě. A to ve formě antisemitských graffiti na ulicích a zdech synagog, znesvěcování židovských hřbitovů, podivného přirovnávání Izraele k nacistickému Německu a prohlášení v politice a médiích. Na školních dvorech je možné slyšet „ty žide“ jako nadávku. Finanční investoři a bankéři jsou ve veřejných diskusích v nárazce na biblické protižidovské příběhy napadáni jako „mračna kobylek“. Populární jsou dokonce i antisemitské konspirační teorie jako třeba ty o útoku na Světové obchodní centrum. Není proto překvapivé, že podle celosvětové studie Anti-Defamation League z roku 2014 zaujímá 1,09 miliardy (ano, miliardy!) lidí v dnešním světě antisemitské postoje. V západní Evropě mluvíme o jedné čtvrtině populace. Tento problém se ale neomezuje jen na Evropu – antisemitismus existuje také v arabských zemích a mnoha dalších oblastech světa.

Co ale antisemitismus přesně znamená?

Antisemitismus je nejčastější termín pro všechny formy nepřátelství vůči židům. Historicky toto nepřátelství existovalo dávno předtím, než se pojem „antisemitismus“ začal používat: židé byli po dlouhou dobu považováni za hrozbu. Ve starověku i ve středověku byli opa-

kovaně označováni za viníky různých problémů; jejich samotná existence byla viděna jako příčina náboženských, kulturních a společenských problémů. Antisemitismus tedy popisuje různé stupně nepřátelských postojů vůči židům. Pracuje s různými vylučujícími předsudky a atributy, které jsou připisovány všem židům. Možná jste se setkali s výroky označujícími „židy“ za údajné parazity, jako lidi, kteří jsou chamtiví a klamní.

Antisemitismus ale nejsou jen jednoduché předsudky vůči židům. Jde také o specifické vysvětlení uspořádání světa. Židé jsou podle tohoto světového názoru odpovědní za všechny špatné věci, které se ve světě dějí. Tato vlastnost odlišuje antisemitismus od jiných forem rasismu: „cizinci“ jsou obvykle popisováni jako líní a podradní. „Židé“ jsou na druhé straně popisováni jako vlivní a mocní. Jsou nejen špatní a nebezpeční, ale také nadřazení vůči jiným, a proto nenávidění.

Kde se všechny ty nesmysly vzaly?

Již na počátku křesťanství vznikla nábožensky motivovaná nenávisť vůči židům: anti-judaismus. Ten pomohl křesťanům odlišit se od judaismu, náboženství, které bylo v podstatě postaveno na roveň zlu. V křesťanském středověku (tedy od 5. do 15. století) se tato nábožensky motivovaná nenávisť dále šířila. Doprovázelo ji stále více a více protižidovských mýtů.

Mnoho stereotypů – například představa bohatého a hrabivého žida – pochází z této doby. Se začátkem novověku přibližně před dvěma sty lety se antisemitismus významně proměnil. Náboženské předsudky splynuly s ekonomickými, politickými a kulturními. Došlo k tomu v době velkých společenských změn; otřesům a transformacím jako vzniku kapitalismu mnoho lidí nerozumělo a vyvolávaly v nich obavy. Vítili proto jednoduchá vysvětlení. „Židé“ prý podkopávali národní kulturu, dominovali politice a ovládali ekonomiku. Tyto atributy téměř nevyhnutelně vedly k tomu, že „židé“ byli vnímáni jako mimořádně mocní – tak mocní, že by mohli vládnout světu.

Ve stejné době byla věda intenzivně zapojena do konstrukce „árijské rasy“ a rasového antisemitismu. V návaznosti na pseudovědeckou biologizující rasovou ideologii 19. století nebyli židé definováni na základě kultury či náboženského vyznání, ale jako samostatná „rasa“ se specifickými vlastnostmi. V nacistickém Německu tento rasově motivovaný antisemitismus vedl k systematickému masovému vraždění šesti milionů evropských židů.

Jak se antisemitismus projevuje dnes...

Velmi jednoduše – bere starší antisemitské tropy a přizpůsobuje je mezinárodní situaci. V debatách o konfliktu na Blízkém východě, Spojených státech nebo kritice globalizace

a kapitalismu vznikají nové projekce. Zjednodušená vysvětlení aktuálních problémů mohou navazovat na antisemitismus opětovným svalučováním lvího podílu viny na „židy“. Dalším aspektem je odmítání mnoha Němců vzpomínat na holocaust, jenž dnes hraje v antisemitismu významnou roli.

Po roce 1945 se vyvinula nová forma antisemitismu, již je možné vysvětlit pouze specifickou německou situací. Tento takzvaný „sekundární antisemitismus“ popisuje nepřátelství vůči židům po holocaustu, jež pramení z odmítnutí paměti a viny. Ne navzdory, ale kvůli Osvětim, vznikají resentimenty vůči židům. Většina Němců se nechce zabývat skutečností, že jejich rodiče, prarodiče či praprarodiče byli zapojeni do masového vraždění šesti milionů židů – aktivně, díváním se jinam nebo tím, že se mu nedokázali postavit. Stěžují si, že už dlouho musí odčínovat, co se stalo, a trpět. Ptají se, jak dlouho ještě budou jejich nevinná vnoučata a pravnoučata za holocaust platit.

Mají také podezření, že židé vydělávají na genocidě spoustu peněz pomocí takzvaného „průmyslu holocaustu“. Popírání viny a odpovědnosti, relativizace historických událostí a touha po možnosti vztahovat se „normálně“ k vlastní zemi jsou součástí této formy „sekundárního antisemitismu“. Někteří tvrdí, že Osvětim je pohádka, již si vymysleli židé, bombardování Drážďan srovnávají s holocaustem, případně přirovnávají politiku Izraele k nacistickému Německu. Mnoho Němců opovrhne židy, neboť jim jejich přítomnost připomíná jejich vlastní nacistickou minulost. Nejraději by jednou provždy uzavřeli nejtemnější kapitulu německé historie a usmířili se s národem – chtějí být zase „normálními“ a šťastnými nacionalisty.

...a proč a v jaké formě vůbec existuje mezi levičáky?

Jedním z referenčních bodů současného antisemitismu je konflikt na Blízkém východě. Tyto debaty jsou – často pod rouškou kritiky izraelské politiky – někdy otevřenými výzvami k protestům proti „židům“ obecně, zejména proto, že po holocaustu už není otevřený antisemitismus ve veřejných diskusích přípustný. Antisemitismus nikdy nezmizel – jenom našel nové formy vyjadřování. Nový židovský stát založený po druhé světové válce poskytuje vítanou projekční plochu.

Jistě, ne každá kritika izraelské politiky je antisemitská. Často jsou ale hranice antisemitismu překračovány. Je podezřelé, když lidé zpochybňují samotnou existenci země a její právo na sebeobranu, ačkoliv s jinými zeměmi a válkami,

jež ve světě probíhají, nemají problém. Nebo když dostane televizní moderátor Michel Friedman jako německý žid v rozhovoru otázku, co si myslí o politice „své země“, a samozřejmě je tím míněn Izrael. Friedman tak slouží jako zástupce Izraele, i když je z Německa, kde žije celý svůj život. Když jsou v německém kontextu Izraelci nazýváni nacisty a diskutuje se o „holocaustu v Palestině“, znamená to, že se oběti minulosti proměnily v dnešní pachatele, dělající přesně to, co se stalo jim. To všechno se samozřejmě rovná hloupé relativizaci nacistického holocaustu, díky níž se německá vina nezdá zas až tak velká jako dřív. Tato forma antisemitismu se bohužel projevuje také v levicových kruzích. Některé z těchto pozic lze nalézt v propalestinském hnutí. Když je například palestinský boj neoddělitelně spojován s bojem za mír, lidská práva a právo Palestinců na sebeurčení. Nepřipouští se, že například sebevražedné útoky nemají nic společného s emancipací. Stejně tak se nepřipouští, že radikální antisemitismus existuje ve skupinách, jako jsou Hamás nebo Hizballáh. Pokud by tyto skupiny zvítězily, znamenalo by to smrt pěti milionů izraelských židů. Stejně tak i gayové, lesby, feministky, translidé nebo dokonce jen lidé, kteří chtějí tančit na hlasitou hudbu, by měli podle představ Hamásu těžké časy – pravděpodobně stejně jako zbytek populace. Trochu divné, projevuje-li levice svoji solidaritu takovým organizacím, ne?

Antisemitské obrazy se kromě toho objevují i v levicových debatách točících se kolem kritiky globalizace a související kritiky kapitalismu. Když jsou například negativní důsledky globalizace vnímány jako spiknutí „zlých kapitalistů“ a „imperialistických politiků“, o nichž se někdy předpokládá, že jsou to židé nebo že jsou pod židovskou kontrolou. Nebo když samotný kapitalismus není vnímán jako systém, který je ze své podstaty škodlivý; jako soubor společenských vztahů, za kterých jsou lidé nuceni chodit do práce ne proto, aby naplnili své potřeby, ale aby vytvářeli zisk – ne proto, že jsou konkrétní zaměstnavatelé tak chamtiví, ale proto, že je k tomu nutí konkurence. Kapitalismus je místo toho chápán jako dílo jednotlivých kapitalistů či korporací – jde o kritiku kapitalistů, nikoli kapitalismu. V některých případech lidem vadí kapitalismus jen, když se jedná o úrokové sazby či finanční trhy. Nevidí, že finanční sféra je úzce navázaná na výrobu zboží a že kritizovat ji samotnou nedává moc smysl; ignorují přitom, že skutečné zlo spočívá ve způsobu výroby, ve kterém jsou lidé vykořisťováni prostřednictvím námezdní práce.

Co to má všechno společného s antisemitismem? Jak jsme viděli výše, kladení rovnítka mezi židy a peníze bylo po staletí všudypřítomné a je pevně ukotvené v západním myšlení.

Takováto „zkratkovitá kritika kapitalismu“ tak vždy umožňuje činit židy zodpovědné za neduhy kapitalistické společnosti. Podle této logiky existuje skupina lidí, která má vlastnosti po staletí přisuzované „židům“ – „spekulanti“, kteří „dřou z lidí kůži“ prostřednictvím úroků, a tak „ovládají celý svět“. Tato argumentace pak – vědomě či nevědomě – vychází z antisemitských stereotypů. Je dost zajímavé, že tuto „zkratkovitou kritiku kapitalismu“ je možné najít také u nacistických skupin, kde je zakotvená v jejich etnických a nacionalistických představách.

Shrňme si...

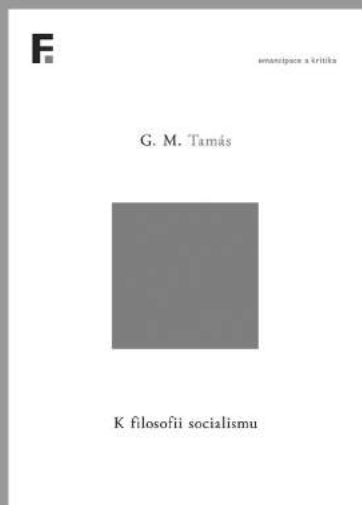
Antisemitismus nejsou jen bláznivé přesudky vůči židům, ale také ještě bláznivější forma falešných vysvětlení toho, co je ve světě špatné, a to podle vzorce „Je to jejich vina!“. Důvody a motivy vedoucí k antisemitismu nejsou vždy totožné; antisemitské obrazy jsou často aktualizovány a přizpůsobovány současné situaci ve světě. Je tak možné setkat se s nimi v diskusích o konfliktu na Blízkém východě, ve Spojených státech nebo v kritice globalizace. A protože i levičáci jsou součástí společnosti utvářené antisemitismem, nejsou vůči těmto stereotypům imunní. To vše je dostatečným důvodem k rozvíjení komplexní a osvobozující kritiky kapitalismu a ke snaze o komplexní pochopení situace na Blízkém východě. Jak prohlásil Primo Levi: „Stalo se to, a proto se to může stát znovu. To je jádro toho, co musíme říci. Může se to stát, a může se to stát kdekoli.“

K dalšímu čtení:

POSTONE, MOISHE (2016 [2010]): *Sionismus, antisemitismus a levice* [HTTPS://NERASISMU.NOBLOGS.ORG/SIONISMUS-ANTISEMITISMUS-A-LEVICE-ROZHOVOR-S-MOISHE-POSTONEM/]

POSTONE, MOISHE (2013 [1980]): *Antisemitismus a národní socialismus, Analogon* 71: 70 – 77.

WOLFE, ROSS (2016): *Reflections on Left Antisemitism*. [HTTPS://THECHARNELHOUSE.ORG/2016/04/30/REFLECTIONS-ON-LEFT-ANTISEMITISM/]

G. M. Tamás: K filosofii socialismu

G. M. Tamás je dnes znám jako marxista, bývalý disident a liberální postdisident, není však známo, jak režimy před rokem 1989 a po něm vlastně analyzoval. Tento výbor si klade za úkol napravit právě tento nedostatek a poprvé v českém jazyce zpřístupňuje šest filosofických esejů, v nichž se Tamás podrobně a do hloubky zabývá problémy minulosti a budoucnosti socialismu a kapitalismu. Nadto jsou jeho teoretické úvahy zřejmými zásahy do politických debat dneška, především do debat probíhajících v dnešní střední Evropě.

Vyšlo jako první svazek v edici *Emanipace a kritika*, která bude nabízet překlady klíčových titulů náležejících do tradice společenské kritiky. Připravují se vydání mj. *Dějiny a třídního vědomí* od György Lukáče, *Erósu a civilizace* od Herberta Marcuse nebo *Marxismu a filosofie* od Karl Korsch.

přeložil Pavel Siostrzonek
úvod napsal Joseph Grim Feinberg

vydala Filosofia
<http://filosofia.flu.cas.cz>

State, world market and the reign of false freedom A contribution to the critique of normal execution of capitalism

„In this book we analyse basic structures and categories of the capitalist society. Everybody has certain ideas about 'state, world market, law, or politics'. But it's important to investigate how these spheres correspond and interact to systematically reproduce social domination exploitation and exclusionary collectivism. This is what we want to illustrate starting with the elementary structure of bourgeois-capitalist society. This structure didn't emerge out of nowhere, and there is no master plan behind it but it does comprise a set of general principles.”

...ums Ganze!
kommunistisches Bündnis

A PDF of the book is available on the website: <https://umsganze.org>

Ulice z cukru

Českou verzi časopisu *Ulice z cukru* vydal neformální kolektiv „Mládež proti krajní pravici“ (ULICEZCUKRU@RISEUP.NET) ve spolupráci se členy a členkami Iniciativy Ne-rasismu (NERASISMU.CZ, NERASISMU@RISEUP.NET).

Původní verze článků jsou k dohledání na adrese: WWW.STRASSENAUSZUCKER.TK.

Vyšlo v květnu 2018.

┌ **Drahá čtenářko, drahý čtenáři,**

dostal/a jsi se na poslední stránku prvního čísla českého vydání *Ulic z cukru*. Nyní je řada na tobě. Pokud tě články zaujaly, můžeš časopis doporučit přátelům. U většiny článků jsme doplnili odkazy na další zajímavé texty k daným tématům, takže můžeš pokračovat ve čtení. Pokud máš otázky, chceš s námi sdílet svoji kritiku nebo je s námi prodiskutovat, tak nám napiš na ulicezcukru@riseup.net. Pokusíme se ti odpovědět. V případě zájmu se můžeš ozvat v němčině či angličtině i původním autorům a autorkám *Ulic z cukru* na mailovou adresu saz@riseup.net.

Mimo německé a nově i české verze existují *Ulice z cukru* také v angličtině a španělštině (a chystá se také turecká verze). Všechna čísla najdeš na stránkách www.strassenaus Zucker.tk. Pokud tě časopis zaujal, doporuč ho svým zahraničním přátelům.

Naším cílem nebylo jen přimět tě k zamyšlení. Chtěli jsme s tebou také sdílet naše přesvědčení, že s téma sračkama, ve kterých společně žijeme, je nutné něco dělat. Pokud to vidíš stejně, zkus se obrátit na podobně smýšlející kamarády a kamarádky. Z vlastní zkušenosti víme, že i v malých kolektivech se dají dělat velké věci. Druhou možností je zkusit vyhledat již existující skupinu a přidat se k ní. V Praze i mimo ni existují kolektivy, se kterými názorově souzníme.

Redakční kolektiv *Ulic z cukru*

**strassenaus Zucker.tk
facebook.com/strassenaus Zucker
twitter.com/saz_crew
instagram: coming up soon!**

